

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Jana Blahutová

Interpretace románu Evy Kantůrkové *Přítelkyně z domu
smutku*

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

22. 5. 2012

OBSAH

ÚVOD	5
1 BIOGRAFIE EVY KANTŮRKOVÉ	7
1.1 DĚTSTVÍ, MANŽELSTVÍ A RODINA	7
1.2 NOVINÁŘSKÁ ČINNOST	8
1.3 ČLENSTVÍ V KOMUNISTICKÉ STRANĚ	9
1.4 ČAS STRÁVENÝ „ZA MŘÍŽEMI“	10
1.5 OBDOBÍ PŘEV RATU	13
2 BIBLIOGRAFIE A SOUČASNÁ TVORBA	14
2.1 BIBLIOGRAFIE.....	14
2.2 ZPŮSOB TVORBY	17
3 INTERPRETACE ROMÁNU „PŘÍTELKYNĚ Z DOMU SMUTKU“	19
3.1 DŮM SMUTKU	19
3.2 MAJKA.....	20
3.3 LIBUŠKA	22
3.4 PANÍ HELENKA	24
3.5 ANDY RUMOVÁ PRALINKA	26
3.6 HELGA	27
3.7 PATERKOVÁ.....	29
3.8 BÓŽI – TRHOVKYNĚ	30
3.9 DENISA	32
3.10 VĚRA	34
3.11 NADĚNKA	35
3.12 ANČA A ALIČKA	37
3.13 EVA KANTŮRKOVÁ	39
ZÁVĚR	40
SEZNAM LITERATURY	42
PŘÍLOHY	1
PŘÍLOHA Č. 1 - EVA KANTŮRKOVÁ - SEŠLY JSME SE V TĚTO KNIZE	1
PŘÍLOHA Č. 2 - ROMÁN A PRAVDA	2
PŘÍLOHA Č. 3 - BIBLIOGRAFIE EVY KANTŮRKOVÉ.....	4

ÚVOD

Pro bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Interpretace románu Evy Kantůrkové *Přítelkyně z domu smutku*“ hned z několika důvodů.

Spisovatelka Eva Kantůrková je známá česká prozaička, publicistka a filmová scénáristka. Již ve svých devatenácti letech začala rozvíjet svůj novinářský talent jako redaktorka *Mladé fronty*, poté vystudovala filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. Po studiích se stala funkcionářkou Svazu mládeže a také začala pracovat v Československém ústředí knižní kultury. Od roku 1967 se aktivně věnuje psaní. Je rovněž známo, že Kantůrková byla signatářkou Charty 77 a v roce 1985 se stala její mluvčí. Důležitým mezníkem v jejím životě se stal rok 1981, kdy byla obviněna za podvracení republiky, a poté zatčena. Důvodem bylo vydání její knihy „*Sešly jsme se v této knize*“. Po roce byla Kantůrková propuštěna, ovšem trestní stíhání proti ní bylo zastaveno těsně před rokem 1990. Po sametové revoluci se stala poslankyní České národní rady (zákonodárny sbor), patřila rovněž k zakladatelům Občanského fóra. V devadesátých letech také působila dva roky jako předsedkyně Obce spisovatelů, funkci následně vykonávala ještě mezi lety 2004 – 2008. Neméně důležitou funkci zastávala Kantůrková jako členka Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, kde působila do roku 2009 zhruba šest let.¹

Již tento stručný výčet aktivit Kantůrkové inspiruje k dalšímu a hlubšímu studiu jejího života, kterému se budeme v práci věnovat v její první části. Dále se v práci zaměříme na bibliografii autorky, na souvislosti a výrazné mezníky života, které ovlivnily nejen její tvorbu, ale také samotný život – dětství, pobyt ve vězení, členství v KSČ, setkání s významnými osobnostmi atd.

Druhá část práce bude věnována románu „*Přítelkyně z domu smutku*“, který patří k jednomu z nejznámějších děl Evy Kantůrkové. Jedná se o knihu, ve které autorka velmi barvitě popisuje svou zkušenost z vězení a průběh vyšetřování. Podstatným prvkem v knize je autorčin pohled na spoluvězeňkyně, popis jejich osobností. V románu jsou rovněž klíčové myšlenky a úvahy spisovatelky. Román bezesporu reflektuje autorčinu ne příliš příjemnou

---

¹ Eva Kantůrková. *Slovník české literatury* [online]. 2006, 4. 11. 2007 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=765>.

životní zkušenost z prostředí věznice, ve které se setkává s mnoha typy lidských vlastností, ne vždy kladnými.

V práci se zaměříme nejen na interpretaci románu jako takového, ale především na interpretaci ženských postav díla. Vycházet budeme z autorčina pohledu na skutečnost, chápání povah a života spoluvězeňkyň doplněný vlastním pojetím a názory.

Cílem bakalářské práce bude tedy interpretace románu Přítelkyně z domu smutku, která poslouží k hlubšímu pochopení události, která autorku postihla v roce 1981. Zaměříme pozornost na život a dílo Evy Kantůrkové, zlomové události a její tvorbu v kontextu současné české literatury.

1 BIOGRAFIE EVY KANTŮRKOVÉ

1.1 *Dětství, manželství a rodina*

Eva Kantůrková se narodila 11. května 1930 v Praze manželům Sílovým. Jelikož se její rodiče rozvedli a matka se o dítě starat nemohla, žila Eva u své nevlastní babičky, poté se jí ujal babiččin synovec. Eva se jako venkovanka necítila, do vesnického prostředí příliš nezapadala. To také umocnil fakt, že Evina pěstounka jí zakazovala veškeré venkovské zvyky. Svět vesnice příliš neznala, spíše jen povrchně, měla pocit, že se od ostatních venkovanů liší, což v Evě vyvolalo sklon svěřovat se zprostředkovaně psaním.²

Můžeme říct, že Kantůrková prožila své dětství ve dvou světech. Prvním z nich byl venkov, kde byla do svých třinácti let vychovávána, druhým světem bylo prostředí Prahy, kde žila její skutečná matka. Ta své dceři psala a občas se spolu setkávaly. Eva si byla vědoma rozdílnosti obou prostředí, což v ní později vyvolalo touhu po rodinné integritě.³

Evina matka byla spisovatelka, ale za války nesměla vydávat knihy, což nejspíše mělo za následek chudobu, v jaké žily. Evina nevlastní babička pracovala v Jedličkově ústavu, kde měla dívka možnost setkat se s různými zajímavými lidmi. Důvodem tohoto zaměstnání byl možná i fakt, že byla Evina matka fyzicky postižená.

Doba první republiky znamenala pro Kantůrkovou dobu, ve které platila vyrovnávací pravidla mezi lidmi – znali své možnosti a místo, a tak to také zůstalo. Sama autorka toto období popisuje: „*Ve vesnických vztazích, i když to tak vypadá, nebyla podřízenost. Byl tu uznáván soud, že někdo má značný majetek, a někdo ho nemá, a vyznáváno pravidlo, že žít se musí pospolu.*“⁴

Největším zážitkem z dětství se stal pohřeb TGM a okupace: „*V Praze zabírali byty po Židech a zavřených lidech, popravovali významné osobnosti, matčiny známé a přátele, můj otec se taktak živil, matce po heydrichiádě nesměly vycházet knihy. Bydleli jsme blízko Resslovy ulice a prožily jsme dobývání pravoslavného chrámu s ukrytými parašutisty, pamatuji se na jejich kolo vystavené u Bati za výlohou a na fotografie jejich obličejů*

---

² NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 12-13.

³ KANTŮRKOVÁ, E. *Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná*. Brno: Host, 2005, s. 41.

⁴ KANTŮRKOVÁ, E., DUŠEK, V. *Vy nám taky: Momentky života*. Praha: Erika, 2008, s. 22.

zrůzněných smrtí. Ta zkušenost utkvěla ve mně hluboko, i pak ta další, když se vraceli lidé z koncentráků.“⁵

Koneckonců Kantůrková již svou první významnou etapu života – dětství, zobrazuje ve svých knihách. Román *Zahrada dětství jménem Eden* je dílem, kde autorka promítá své vzpomínky a zážitky, vztahy ke své matce a babičce. Postavu babičky zobrazila i v jedné ze svých prvotin *Po potopě*.

Autorčino složité a pestré dětství zřejmě nebylo v určitých situacích vždy příjemné, ovšem možná i proto si ve svých knihách nemusela mnoho vymýšlet, témata čerpala z vlastních vzpomínek a osob, které výrazně ovlivnily její život.

Osudnou se Evě Kantůrkové stala práce na sekretariátu Svazu mládeže, kde začínala psát. Zde se seznámila se svým prvním manželem – básníkem a publicistou Janem Šternem, kterého si také následně vzala, ovšem po několika letech se rozvedli. Mezitím Kantůrková vystudovala filozofickou fakultu. Po studiích začala pracovat jako tajemnice Svazu mládeže, kde potkala svého druhého manžela Jiřího Kantůrka. Z prvního manželství měla dvě děti, starší Ivan žil se svým otcem, mladší Jan vyrůstal s Kantůrkovými.⁶

Kantůrková měla zřejmě druhé manželství velmi idylické. Dokládají to dopisy, které psala svému manželovi z vězení: „*My spolu poznali hlavně práci a skromné živobytí – a hodně lásky. Ono se to váže k sobě. A my se k sobě hodili, byli jsme stejní blázní: Bez kariéry! Tys měl tolik předpokladů pro kariéru! A čť vezmi slávu, když stojí charakter. A těžko říct, kdo na čem měl větší a kdo menší podíl; nic jsme nedělali jeden bez druhého; Ty beze mne bys nebyl dnešní Ty, já bez Tebe bych nebyla dnešní já...Měla jsem v životě největší štěstí, že jsem Tě potkala.*“⁷

1.2 Novinářská činnost

Kantůrková nastoupila do deníku *Mladá fronta* v roce 1950. První osobou, která ji uvedla do spisovatelského prostředí, byla její matka. Do kultury *Mladé fronty* ji ovšem přivedl Oldřich Kryštofek⁸. Tehdy ji přijal Jaromír Hořec a přidělil jí místo v rubrice ze života

⁵ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 21.

⁶ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 43-45.

⁷ Tamtéž, s. 47.

⁸ Oldřich Kryštofek byl český básník a autor literatury pro děti.

Svazu mládeže, kde se setkala se Stanislavem Bártlem a Richardem Böhnelem. Je zřejmé, že se Kantůrková v tomto prostředí setkala s mnoha významnými osobnostmi, jako je František Halas a Jaroslav Černý. Jaroslava Černého vnímala jako sečtělého, novinářsky perfektního, zasmušilého, s vrozenou noblesou jednání a názoru, oporu redakce a přirozenou autoritu. Dalším spolupracovníkem byl Zbyněk Kožnar, Josef Schnabel, Vladimír Bor, Vladislav Jisl, Sylva Groszová, Dušan Hamřík, či Miroslav Sígl.⁹ Zprostředkovaně byla i Mladá fronta poznamenána terory politických procesů, likvidací středního stavu a násilnou kolektivizací.

Z daných událostí autorčina života můžeme usoudit, že se již ve svých mladých letech setkala s lidmi, kteří měli silný vliv nejen na formování osobnosti autorky samotné, ale také na její tvorbu – poskytovali jí inspiraci k vytváření silných a poutavých příběhů. Zřejmě nejsilnější inspirací se pro Kantůrkovou stala událost, která ji poznamenala na celý život. Jednalo se o obvinění autorky z podvracení republiky, za které byla později také zatčena. Tato životní etapa bude podrobně popsána v dalších kapitolách. Dříve, než přistoupím k této problematice, budu se ještě v krátkosti věnovat otázce členství Kantůrkové v komunistické straně.

1.3 Členství v komunistické straně

Vstup do komunistické strany nebyl v rodině Kantůrkové ničím novým a zvláštním. Evini rodiče byli v komunistické straně již od roku 1930, tudíž se dalo očekávat, že i ona bude členkou. Rodičů si vážila a neměla důvod o čemkoliv pochybovat. Mezi komunisty poznala lidi čestné a charakterní, slušné a vzdělané, ale také zloděje, lháře, násilníky a kariéristy. Sama se řadí k první skupině, antikomunismus není její ideologie. Pořád se jednalo o první generaci z období první republiky. Zlomem se stala generace druhá, která ovládla mocenské pozice v roce 1948. První generace byla odsunuta i s pomocí násilí. Zasažena nebyla jen Eva, ale také její matka, která měla zakázáno vydávat knihy.¹⁰

Kantůrková ze strany sama vystoupila, nedala se vyloučit, na čemž jí velice záleželo. Stalo se tak na přelomu roku 1969 a 1970. Přesto v ní zůstával pocit viny, i když byla přesvědčena, že stála na straně demokratické, že nikdy nikomu neublížila. Trauma viny jí

---

⁹ KANTŮRKOVÁ, E. *Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná*. Brno: Host, 2005, s. 163-166.

¹⁰ Tamtéž, s. 27-33.

zbavilo teprve až vězení, kdy mohla všechny vazby se stranou zpřetrhat.¹¹ Téma viny se později stává typické pro většinu autorčiných knih.

1.4 Čas strávený „za mřížemi“

„Zatkli mě o den později než ostatní, 7. května 1981, ale už 6. května mě hledali v Praze (obklíčili oba vchody do našeho domu), byli jsme s mužem na chalupě na dovolené. Večer předtím vysílala televize zprávu o zabaveném kamionu a já povídám muži: „To bude mít někdo malér.“ On mě pak ráno v šest hodin probudil, stál u okna, díval se k vrátkům a povídá: „Ten malér máš ty, Evičko.“ Bylo jich za vrátky šest s nezúčastněnou svědkyní.“¹² Takto v jedné ze svých knih popisuje Kantůrková počátek neblahého roku strávený za mřížemi.

Tato podkapitola je v práci podstatná hlavně proto, že vysvětluje a popisuje okolnosti vzniku knihy *Přítelkyně z domu smutku*, které se budu později podrobněji věnovat. Poukazuje na události a důvody, které předcházely zatčení, a na to, co vše se odehrávalo během autorčiny izolace v Ruzyňské věznici.

Do vězení se Kantůrková dostala za svou knihu *Sešly jsme se v této knize*. Jedná se o dvanáct rozhovorů a jeden navíc, kterým bylo dílo později doplněno – rozhovor s autorkou knihy. Protagonistkami knihy jsou manželky mužů, kteří se pro své postoje dostali až do vězení. Spojuje je tedy úděl vyvrženců společnosti, ale toužily po všedním životě. Mezi zpovídané osoby patřily: Olga Havlová, Věra Jirousová, Jarmila Bělíková, Marie Rút Křížková, Marta Kubišová a další. Kniha nejprve vyšla roku 1980 v samizdatu, později ve Francii a Německu.¹³

Po několikahodinové prohlídce odvezli Kantůrkovou do Ruzyně, jejího manžela na domovní prohlídku v Praze. Celý výslech se otáčel ve třech základních otázkách:

- 1) Autorka se měla vyjádřit k zabaveným věcem, které u ní našli (dopisy a rukopisy přátel).

---

¹¹ KANTŮRKOVÁ, E. *Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná*. Brno: Host, 2005, s. 39-40.

¹² Tamtéž, s. 9.

¹³ KANTŮRKOVÁ, E. *Sešly jsme se v této knize*. Praha: Toužimský & Moravec, 1991.

- 2) Vyšetřovatelé zkoumali pravost textů a to, jak se dostaly do zahraničí. Kantůrková se doznala k autorství pouze v případě, když otištěné souhlasilo s originálem.
- 3) Poslední otázka se týkala dalších lidí, přátel i lidí neznámých, na které autorka z nemorálních důvodů vůbec neodpovídala.¹⁴

Čas strávený ve věznici nebyl pro Kantůrkovou zřejmě ničím příjemným. Ovšem sama překvapivě tvrdí, že byla ráda, že se do vězení dostala. Nelituje toho, že ji potkalo neštěstí. Zde se člověk dozví, kým opravdu je, stane se z něj vnímavější osoba.

„Já vždycky uměla naslouchat, bez toho se novinář ani spisovatel neobejde, ale bylo to naslouchání trochu jiné, nešlo do hloubky. Bylo to uvědomování si souvislostí, kdežto ve vězení jaksi naleznete okýnko do lidí. Člověk se tam ocitá v opravdovém maléru, v neštěstí, ochutná, co to je skutečné ponížení, a začne vidět svět i lidi z jiného úhlu.“¹⁵ Zřejmě i proto je kniha *Přítelkyně z domu smutku* jedna z nejlepších.

I přesto, že Kantůrková ničeho nelituje, prožila ve vězení chvíle, o kterých se mluvit nedá, jsou nesdělitelné. Pokládá věznice za jedinou urážku lidské důstojnosti. Snad ještě horší situaci oproti ostatním vězeňkyním měla Kantůrková v tom, že ji na celu dávali odsouzené, které byly zavázané donášením na její osobu. Jednalo se především o cikánky, konfliktní typy. Rvačky, útočnost a nesnášlivost byly psychicky velmi náročné (kapitola 3). Musela si zvyknout na mechanismy věznice. Ovšem dosáhla menších vězňových vítězství – nikdy nešla s rukama za zády, nikdy nepodávala hlášení na cele.¹⁶

Sama autorka se v Ruzyňské věznici setkala nejen s řadou spoluvězeňkyň, vliv na ni také měly osoby další – spojené s vyšetřováním. Hlavní postavou první fáze vězení je vyšetřovatel. Protože měla dva, mohla porovnávat. První byl slušný, skoro“ lidský“, snažil se s Kantůrkovou spřátelit. Druhým vyšetřovatelem byl mladý muž, svědomitý, ctižádostivý. Měl promyšlené psychologické nástrahy, které se během dvou měsíců stále stupňovaly. Další důležitou postavou je prokurátor – prodlužuje vazbu, odmítá stížnosti, předpokládá trestnou činnost dřív, než je soudem vyřčena. Zřejmě i tohle zapříčinilo, proč Kantůrková strávila ve vazbě skoro rok – teprve 22. března 1982 byla propuštěna. Zvláštní postavou byla postava advokáta (doktor Motejl). Ten neměl příliš významnou funkci. Neměl právo zasahovat do

---

¹⁴ KANTŮRKOVÁ, E. *Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná*. Brno: Host, 2005, s. 9-11.

¹⁵ Tamtéž, s. 41.

¹⁶ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 137.

průběhu vyšetřování, nemohl obviněnému radit, jak odpovídat. Jedinou výhodou přítomnosti jeho osoby byl fakt, že vyšetřovatel byl nadměru zdvořilý, což jindy postrádal. Dá se říct, že advokát byl pro Kantůrkovou spojovníkem mezi ní a vnějším světem, rodinou.¹⁷

Není pochyb o tom, že čas strávený ve vazební věznici v Ruzyni měl na autorku značný vliv. Nepůsobilo na ni jen samotné soužití s ostatními spoluvězeňkyněmi, ale také postavy vyšetřovatelů, prokurátorů a advokátů. Dalším důležitým prvkem bylo prostředí věznice, které v dané době nebylo z hlediska lidských podmínek ideální.

Pro Kantůrkovou je výpověď o vězení příliš intimní. Vždy odpovídala se zahanbením nebo situaci zlehčovala. Raději o vězení psala, dokázala se v knize více otevřít. Za zmínku stojí také fakt, který Kantůrková dle mého názoru zcela vystihla: „*Prostředí vězení obestírá tajemnost, příběhu je dáno napětí předem, zločinctví, vina a trest, násilí a smrt jsou témata vzrušující, a to tím spíš, je-li kniha o tom, že faktickými zločinci nejsou odsouzení, ale vyšetřovatelé, prokurátor a soudci.*“¹⁸

Domníváme se, že Kantůrková psala o vězení hlavně proto, aby ze sebe shodila to ponížení a trauma, které si s sebou odnesla. Jako inteligentní a vzdělané osobě ji muselo vězení vzít nejen kus života, ale také ji muselo velmi ponížit. Na druhé straně nepochybně získala zkušenosti a vytvořila knihu odrážející situaci osmdesátých let, která je velmi autentická a poutavá.

Kantůrková zůstala věrná psychologické próze, na rozdíl od ostatních autorů vězeňské literatury, jako je Jan Beneš nebo Karel Pecka. Vedle vlastní situace disidentky vykresluje niterný život spoluvězeňkyň – osob stojících na okraji společnosti. Navíc jejich osobnosti, život a situaci popisuje v závislosti na totalitní společnosti.¹⁹

Během sedmdesátých a osmdesátých let vycházela autorčina díla především v samizdatu a v exilu. V samizdatové edici Petlici publikovali zejména Vaculíkovi generačně blízcí spisovatelé – Ivan Klíma, Jan Trefulka, Pavel Kouhout, Jaroslav Putík, Jiří Gruša a samozřejmě Eva Kantůrková.²⁰ Díla jako Černá hvězda, Dopisy z vězení, Po potopě, Novely, Eseje a další vycházely také v Edici Expedici a Kvartu. Znamé je rovněž autorčino působení

---

¹⁷ KANTŮRKOVÁ, E. *Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná*. Brno: Host, 2005, s. 13-17.

¹⁸ Tamtéž, s. 23.

¹⁹ Eva Kantůrková. *Slovník české literatury* [online]. 2006, 4. 11. 2007 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=765>.

²⁰ JANOUŠEK, P., et al. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV, 1969-1989*. Praha: Academia, 2008, s. 68.

v rámci Charty 77. Bylo to její první prohlášení, které do té doby podepsala. Nechtěla podepsat nic, co by sama nenapsala (odmítla manifest Dva tisíce slov). Chartu podepsala především proto, aby nedala najevo souhlas s režimem. Po návratu z vězení přijala funkci mluvčí Charty 77.²¹

1.5 Období převratu

Počátek devadesátých let nevnímala Kantůrková jako výraznou změnu – změnily se pouze okolnosti. Spisovatel začínal veřejně vystupovat, okolí se o něj začalo zajímat. Ovšem názory, které spisovatelka zastávala v dřívějších letech, se spíše utvrdily.²² Sametová revoluce přinesla Kantůrkové mnoho příležitostí své názory beztretně prosadit, stát se známou osobností veřejného života. Přehled vykonávaných funkcí je popsán v úvodu práce.

Větší pozornost bude věnována následující kapitole, ve které se zaměříme na tvorbu a působení Evy Kantůrkové v kontextu současné české literární tvorby. V kapitole zmíníme způsob tvorby spisovatelky, scénaristiku, její nejnovější díla a činnosti, kterým se donedávna věnovala.

---

²¹ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 111-113.

²² KANTŮRKOVÁ, E. *Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná*. Brno: Host, 2005, s. 30.

2 BIBLIOGRAFIE A SOUČASNÁ TVORBA

2.1 Bibliografie

Jak již bylo řečeno, počátky psaní Kantůrkové můžeme hledat v padesátých letech, kdy nastoupila do Mladé fronty jako novinářka. Když její první muž začal pracovat v továrně, vyprávěl Evě příběhy lidí, které zde potkal. Kantůrková o nich napsala román, který později vyhodila. Dle jejích slov byl nezvládnutý, ani Mladá fronta rukopis nepřijala. Později na návrh redaktorky sepsala knížku povídek s názvem *Jen si tak maličko povyskočit* (1966). Jedná se o první vydanou knihu. Jedna z povídek dala vzniknout další knize *Smuteční slavnost* (1967).²³ Jedná se o román spojený s problematikou kolektivizace. Popisuje postavu sedláka, který byl donucen opustit v padesátých letech svou vesnici i majetek. Dle románu napsala i scénář ke stejnojmennému filmu režirovaný Zdeňkem Sirovým. Snímek byl ovšem zakázán, do kin se dostal až v roce 1989.²⁴

Další, neméně podstatnou knihou je román *Po potopě* (1969), který reagoval na skutečnost, jak může společenská proměna poškodit vnitřní život umělce. V knize se také objevuje osud autorčiny matky, schizofrenie, jejíž projevy mohla spisovatelka na matce pozorovat. Autorka se zde snaží vyrovnat s matčinou krizí a traumatem z ní.²⁵ Novela *Nulový bod* (1970) měla neblahý osud. Kantůrková knihu nabídla do Československého spisovatele, ale byla odmítnuta – stejně jako v nakladatelství Svoboda. Když v roce 1970 vydali knihu v Práci, bylo již pozdě – Kantůrková se stala zakázanou autorkou.²⁶

Pozůstalost pana Ábela (1971) je próza popisující postavu úředníka, který na základě intrik udržuje vztah s více ženami. Kniha je psána v tragicko – groteskním ladění, autorka byla ovlivněna poetikou Ladislava Fukse.²⁷ Kantůrková rovněž pracovala na scénáři k této knize s Jurajem Herzem. Kvůli privatizaci Barrandova nebyl film natočen.

Kniha *Sešly jsme se v této knize* vyšla nejprve v roce 1980 v Kolíně nad Rýnem, u nás až v roce 1991 (podkapitola 1.4, přílohy).

---

²³ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 101-102.

²⁴ Tamtéž, s. 106.

²⁵ Tamtéž, s. 55.

²⁶ Tamtéž, s. 52-53.

²⁷ Tamtéž, s. 109.

Román *Černá hvězda* (1982) vyšel rovněž nejdříve v Německu – Kolíně, u nás v roce 1990. Spisovatelka zde vypráví retrospektivní příběh, ve kterém se vrací do poválečného období a zobrazuje tehdejší společenské iluze i deziluze. Ústřední postavou bilančního románu je komunistický novinář Jiří Donát, inspirací k vykreslení postavy byl autorce vlastní otec Jiří Síla.²⁸ Román je úzce spjat s románem *Po potopě* – je zde zřejmý autorčin smysl pro dobovou atmosféru a autobiografické zážitky.

Jednou z nejslavnějších knih je román *Přítelkyně z domu smutku*, opět vydaný v exilu v roce 1984, v Praze v roce 1990 (podkapitola 1.4, kapitola 3, přílohy).

Za zmínku stojí také kniha s názvem *Dialog o víře* (1984). Jedná se o korespondenci Kantůrkové s Josefem Zvěřinou, se kterým si spisovatelka začala dopisovat, když byla ve vězení. I přesto, že je Kantůrková ateistka, dopisy jí v té době velmi pomáhaly. Možná i proto, že Zvěřina prožil deset let v komunistických lágrech – vše co napsal, bylo věrohodné.²⁹

Kniha *Jan Hus* (1991) stojí na pomezí románu a literaturou faktu. Kantůrkovou zaujal Husův lidský příběh, příliš ho nevnímala jako historickou osobnost. Zdůraznila význam svobody a touhy po ní. Nad knihou strávila spisovatelka čtyři roky, rovněž dle ní vytvořila scénář ke stejnojmennému filmu.³⁰

Román *Pán věže* (1992) je pokládán za jeden z vrcholných románů Kantůrkové. Příběh je rozložen dějově. První rovina díla zobrazuje příběh českého spisovatele ze současnosti, který se na sklonku života pokouší zvládnout kristovské téma, lze jej identifikovat jako spisovatele Jana Drdu.³¹ Druhý děj se odehrává na počátku našeho letopočtu, hlavní postavou je Ješua. Obě roviny se prolínají a zase se od sebe oddělují. Takto se ke své knize vyjadřuje sama autorka: „*Téma si vynucuje styl i jazyk, a já jsem si dobře vědoma toho, že přítomná část této knihy je stylisticky upadlejší, než-li ta historická část. Ale to je dáno ne tím, jestli to umím nebo neumím, ale tím, co si to prostředí, a to o čem vyprávím, vynucuje.*“³²

---

²⁸ JANOUŠEK, P., et al. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV, 1969-1989*. Praha: Academia, 2008, s. 419.

²⁹ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 64-65.

³⁰ Tamtéž, s. 71.

³¹ JANOUŠEK, P., et al. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV, 1969-1989*. Praha: Academia, 2008, s. 422.

³² Eva Kantůrková. *Česká televize* [online]. 2008 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/308295350470009-ctenarsky-denik-eva-kanturkova-pan-veze/>.

V devadesátých letech vydává Kantůrková knihy, které odrážejí její osobní zkušenosti a názory. Patří zde soubor esejů, které zobrazují několik výrazných postav české společnosti (Jiří Křižan, Josef Zvěřina, Milan Šimečka, Václav Černý atd.), s názvem *Památník*³³ (1994) a *Záznamy paměti* (1997). Dalším esejistickým souborem je *Valivý čas proměn* (1995), kde se autorka vrací do období totality. Na soubor volně navazuje kniha s názvem *Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná* (2005), která se věnuje době po roce 1990. Kantůrková se zamýšlí nad lidmi a díly, které jí ovlivnily, zřejmě jsou zde i nadčasová témata. Podstatné jsou nové myšlenky a témata reagující na dobovou politickou a kulturní situaci. Kniha není uspořádána chronologicky, ale podle témat, které v návaznosti vytvářejí příběh spisovatelčina vývoje.³⁴

Již zmíněný román *Zahrada dětství jménem Eden* (1998) je pokračováním volné trilogie – Po potopě a Černá hvězda. Děj je umístěn do období války a okupace. Autorka zde zobrazuje svět postižených dětí a myšlenky předčasně vyspělého dítěte. Inspiraci Kantůrková čerpá ze svého dětství a postav s ním spojených. Za knihu získala cenu Egona Hostovského.

Z novějších knih stojí za zmínku *Nečas* (2000) a *Nečasův román* (2002), jež mají podobu deníkových záznamů a úvah. V první knize autorka rozvíjí postavu spisovatele Nečase. Děj je přerušován deníkovými zápisky a vzpomínkami na zesnulého manžela, který byl Kantůrkové oporou a kritikem jejích prací. Kniha zřejmě slouží jako prostředek k vyrovnání se autorky s velkou ztrátou v jejím životě. Nečasův román navazuje na předešlou knihu. Autorka opět rozvíjí a popisuje postavu Nečase, také se zde objevují postavy připomínající čelní politické představitele devadesátých let.³⁵ Názor na první knihu vyjadřuje Vladimír Piša: „Doporučuji raději číst skutečnou Kantůrkovou, tu klasickou, vynikající stylistku i vpravěčku, se kterými se tento román o románu bohužel těžko může měřit.“³⁶

Následující knihu můžeme nazvat cestopisnou. *Most přes dlouhou řeku* (2006) obsahuje texty tří autorů – Evy Kantůrkové, Václava Duška a Jana Cimického, kteří navštívili Čínu s kapelou Hradišťan. Každý z nich píše odlišnou formou, jediná Kantůrková uvádí přesné časové údaje – svůj text pojala jako deníkový záznam. Autorka často používá slovo proměna, a to v souvislosti s dálnicemi, hotely, městy, vesnicemi. Píše o stravování, dopravě,

³³ Všechny citované dopisy v knize jsou ponechány v původní podobě. (KANTŮRKOVÁ, Eva. *Památník*. Praha: Český spisovatel, 1994.)

³⁴ KANTŮRKOVÁ, E. *Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná*. Brno: Host, 2005, s. 177; Eva Kantůrková. *Slovník české literatury* [online]. 2006, 4. 11. 2007 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=765>.

³⁵ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 170.

³⁶ Pře s Nečasem. *Tvar* 2001, č. 15.

ubytování, krajině – o všem, co jí během cesty potkalo. Svou část rovněž doplňuje o veselé příhody z cestování.³⁷

Román s názvem *Nečekej, až zajde slunce!* (2011) je zatím posledním vydaným románem Kantůrkové. Hlavní postavou je zde český levicový intelektuál Karel Sabina, jež má v knize jméno Josef. Děj se odehrává ve dvou liniích. V první píše dopisy své dceři do Švédska, ve kterých objasňuje důvody svého selhání – podepsal spolupráci s StB hlavně z důvodu, aby dceru chránil a umožnil jí provdat se na západ. Druhá linie obsahuje komentáře z pohledu jeho dlouholeté přítelkyně, za kterou můžeme pokládat právě samotnou autorku knihy – líčení odpovídá realitě spisovatelčina života.³⁸

Předcházející výčet a popis knih není zcela úplný. Jsou zde uvedeny knihy, které mají podstatný význam v tvorbě Evy Kantůrkové. Seznam zmíněných a dalších děl autorky nalezneme viz. přílohy.

Jak již bylo zmíněno v této kapitole, Kantůrková se nezabývala pouze psaním románů a esejů, ale také tvorbou scénářů k filmům. Dle svých próz napsala scénář k již zmíněné *Smuteční slavnosti, Ceremoniáři, Člověku v závěsu*, či k *Přítelkyním z domu smutku*, ze kterého vznikl čtyřdílný televizní seriál. Dále napsala scénář k dokumentárnímu filmu *Svědectví o smrti Pavla Wonky, Hospodě U tří nevěst*, či k *Bratrovi Žakovi*. Za připomenutí stojí také vytvoření scénáře dle knih její matky – *Pohádky o Pavím očku*, které Kantůrková neuvedla pod svým jménem.³⁹

2.2 Způsob tvorby

Styl a způsob psaní knih je pro každého autora jednoznačný a specifický, dle něj dokážeme usuzovat, o jakého autora se jedná, jakými tématy se většinou zabývá. Nejinak je tomu i u Evy Kantůrkové.

Způsob tvorby autorka obecně charakterizuje jako reakci na to, jaký je svět v dané době: „*Způsob psaní určuje téma, které si zvolíte. A tradice. A současné literární povědomí. A*

³⁷ Tři zamilovaní účastníci zájezdu. Tvar 2006, č. 10.

³⁸ Lidský faktor Evy Kantůrkové. [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/lidsky-faktor-egy-kanturkove-d21-/ln_kultura.asp?c=A120111_160107_ln_kultura_bt.

³⁹ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 192; Eva Kantůrková. *Slovník české literatury* [online]. 2006, 4. 11. 2007 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=765>.

*skutečnost autora. A stupeň jeho talentu a vývoje. A taky třeba touha se uplatnit a dobře knihu prodat.*⁴⁰ Současná doba přináší mnoho výrazových prostředků, mnoho nových témat a problémů, které byla ještě donedávna tabu.

Z výčtu děl (podkapitola 2.1) lze usoudit, že si spisovatelka vybírala především taková témata, která v ní během života zanechala patrnou stopu – ať už se jedná o konkrétní události nebo osoby s nimi spojené. Po přečtení jakékoliv z knih se můžeme domnívat, že známe část autorčina života. Je tomu opravdu tak? Kantůrková se ke knihám vyjadřuje následovně: *„Kniha není nikdy přepisem života, i kdyby se tak tvářila. Realita je přenositelná jen poeticky, jazykem a obrazem. Je to výběr. I deník je výběr, a literární zvlášť. Věrohodnost příběhu je ve stylu, v kvalitě zpracování, ne ve věrohodnosti užitých faktů.*⁴¹ Na druhé straně máme k dispozici soubor dopisů, které autoři psali svým blízkým z komunistických věznic. Zveřejněny byly nejen *„Dopisy Olze“* od Václava Havla, ale také *„Dopisy z vězení“* od Evy Kantůrkové.⁴² V tomto souboru můžeme bezesporu nahlédnout do nitra spisovatelky, pochopit její myšlenky a vnitřní pocity.

O některých autorčiny románech se dá říct, že se jedná o romány milostné (Černá hvězda, Po potopě, Pozůstalost pana Ábela). Milostné scény a láska sice nejsou hlavním tématem knih, ale v dílech jsou nezbytnou součástí.⁴³

Samotná osobnost i díla Evy Kantůrkové jsou pro českou literaturu přínosné, mají své zvláštní postavení. Fakt dokládají uznání, která spisovatelka získala za svou tvorbu. Jedná se o Palachovu cenu za Jana Husa, Hostovského cenu za Zahradu dětství jménem Eden a Cenu Toma Stopparda za Přítelkyně z domu smutku. V roce 2008 získala za celoživotní dílo Cenu Ladislava Fuchse.⁴⁴

---

⁴⁰ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 161.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² JANOUŠEK, P., et al. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV, 1969-1989*. Praha: Academia, 2008, s. 454. Tyto dopisy autorčin manžel později přepsal na stroji a zveřejnil je v samizdatu. (NYKLOVÁ, Milena. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 136).

⁴³ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006, s. 51.

⁴⁴ Tamtéž, s. 188.

3 INTERPRETACE ROMÁNU „PŘÍTELKYNĚ Z DOMU SMUTKU“

Román *Příteřkyně z domu smutku* patří mezi nejznámější knihu spisovatelky Evy Kantůrkové. Inspirací pro sepsání knihy se stal její pobyt v ruzyňské věznicí. Zajímavostí této knihy není přímo vyprávění vlastního příběhu spisovatelky, ale vylíčení osudů a životů spoluvězeňkyň – žen, se kterými se Kantůrková ocitla na společné cele. Kapitola bude tedy především věnována interpretaci postav, které se staly klíčovými jak v životě spisovatelky, tak v samotném románu. V kapitole se rovněž zaměřím na samotnou autorku – na její pobyt ve věznicí, na to, jak celou situaci vnímala a prožívala, na její chování vůči spoluvězeňkyním a dozorcům.

Knihá vydaná roku 1990 v Praze obsahuje 282 stran, na kterých jsou podrobně popsány osudy dvanácti žen. Každá z nich je něčím specifická, něčím zajímavá. Každá má jiný a přitom stejný osud, jako ostatní spoluvězeňkyně. Román je rozdělen do patnácti kapitol, věnované vždy jedné ženě z cely, pouze postava Helgy se objevuje hned ve třech kapitolách. Mezi další ženy vylíčené v knize patří: Majka, Libuška, paní Helenka, Andy – Rumová pralinka, Paterková, Bóži, Denisa, Věra, Naděnka, Anča a Alička.

3.1 *Dům smutku*

Domem smutku je zde myšlena právě budova věznicé. Autorčin popis celého areálu i budovy působí velice pochmurně, pesimisticky. Věznicé jsou přeplněné, jejich pach z nemytých těl, cigaret, nevyvětratelného vzduchu, špatného jídla a záchodů je nezaměnitelný, hustý. „*Fyzické dno propasti tvoří dvůr, prostor rozdělený do dvou kruhů, jež jsou vysokými zdmi s betonovou omítkou dál členěny do výsečí, procházkových kotců, samostatných pro každou celu. Oba kruhy mají vlastní strážní budku, vyvýšenou a spojenou s velitelem strážní směny zvonkem; vězni budce, která je zastřešená, říkají mačkárna, strážní své službě v budce říkají stát na prkně, a je to mezi nimi služba neoblíbená.*“⁴⁵

I když se v tomto případě jedná o vazební věznicí, s lidmi je zde nakládáno v podstatě tak, jako s odsouzenými. Šance, že se odsud někdo dostane, je mizivá. Spíše, než naděje je

---

⁴⁵ KANTŮRKOVÁ, E. *Příteřkyně z domu smutku*. Praha: Československý spisovatel, 1990. s. 8-9.

zde pěstována trpělivost. Nejde o hledání důkazů proti obviněnému, ale o doznání. Vězeň je izolovaný a pokořovaný právě proto, aby byl udolán. Kantůrková poukazuje i na fakt, že vězeň není věznilately považován za člověka, dokonce se vězňů štítí. Autorka jasně a přesvědčivě popisuje nicotnost a ubohost vězně, který tak i na první pohled vypadá. Oproti civilizovaným a bohatým zemím si nemohli zanechat své oblečení. Veškerá prostěradla, povlečení a pyžama byla v zuboženém stavu, stejně jako vězni samotní. Právě vědomí bezmoci je to, co chtějí strážníci do vězňů infikovat. Kantůrková se i přes to všechno snažila část své důstojnosti zachovat – odmítala povinné zaklesnutí rukou vzadu za tělem. I když se nejednalo o oficiální nařízení, spíše o „výmysl“ strážníků, měla zřejmě Kantůrková pocit, že se něčím vzpírá, že ještě není úplně znicotnělá. Také v průběhu celé knihy autorka dokazuje svou výjimečnost oproti ostatním spoluvězeňkyním. Zachovává si svou důstojnost v jakýchkoli vypjatých situacích, nesníží se k ničemu, za co by se později mohla stydět, čeho by mohla litovat. I přesto byla brána jako jedna z mnoha – nemohla si vybírat své spoluvězeňkyně, nemohla utéct před pláčem, křikem ani neurotismem. I když by Kantůrková s podobnými typy žen nepřicházela v běžném životě často do kontaktu, na cele s nimi musela trávit každou minutu. Autorka byla nucena „nasáknout“ všechny problémy a životy ostatních žen, aniž by snad přímo chtěla. Se zlými činy nesolidarizovala, ani je neomlouvala, spíše soucítila, prožívala smutek spolu s ostatními. A právě smutek a ponížení pokládala Kantůrková nejen za pouto spojující ji samotnou a spoluvězněné, ale také jako hranici mezi vězni a strážníky.

3.2 *Majka*

Jednou z prvních žen, která Kantůrkovou přivítala na cele, byla Majka. Podle autorky se jednalo o veselou, pěknou černovlasou dívku, trochu tlustou, ale hbitou, spontánně mazlivou a trochu úlisnou. Vnější popis dále autorka doplňuje detaily – velké tmavé oči, které vypadají spíše jihoevropsky, než cikánsky, krátce zastřižené vlasy, pěkně vlnité. Majka byla adoptovaným cikánským dítětem, které si rodiče vzali z dětského domova ve velmi raném věku. Věk dívky není v knize přesně uveden, ovšem podle vyprávění autorky se můžeme domnívat, že se jedná o dívku, která se nedávno stala plnoletou – Majčin zlom nastal právě na přelomu dětství a dospívání, díky němuž se později dostala do vězení. Pobyt v ruzyňské věznici nebyl první zkušeností, již jako nepnoletá byla potrestána pobytem v nápravném zařízení pro mladistvé.

Majčinou zvláštností a také zálibou bylo celodenní psaní motáků mužům, opisování citátů a veršů z knih, se kterými se ráda chlubila. Vášeň pro psaní spojovala obě ženy. Kantůrková pokládala dívku za chytrou, ale poznamenanou pravým původem. I přes to, že byla vzorně vychovávána, byla jí vštěpována slova jako věrnost, čest, láska, poctivost, nechala se unést volností cikánského života. Majka se dostala do vězení kvůli loupežím. Z vyprávění autorky můžeme usoudit, že k těmto činům byla využívána jako volavka a neuvědomovala si následky. „*Žila povrchem, kůží, vůči představě dobra a zla zhola neutrální. Lehce plula na skutcích bez volby a vážení a teprve z následků se buď radovala, nebo nad nimi plakala či se pro ně zlobila; to rozlišovala dobře, příjemné následky svých skutků od následků nepříjemných.*“⁴⁶ Majka byla velice vnímavá a uvědomovala si, že svým chováním a vystupováním může využívat výhod jak „bílých“, tak „barevných“. Nechtěla se výrazně uchýlovat ani k jedné rase. Můžeme říct, že Majka jakoby žila dvojí život. V prostředí své adoptivní rodiny byla vzorná, hodná dívka, mohla si dodělat školu a najít si zaměstnání. V prostředí své původní rodiny měla sklony stát se jednou z nich, mít větší volnost a nezávaznost. I přes výchovu a vštěpování morálky se v Majce začal prosazovat její původ, a to především vlivem snoubence, díky kterému se dostala do vězení.

Můžeme říct, že podobně se Majka chovala i ve vztahu jejího snoubence a Piérre, se kterými udržovala ve věznici kontakt. Snoubence brala jako svou lásku, Piérre jako zisk – dostupný a s přísunem cigaret. Právě na základě toho si vysvětlovala svou zradu, čímž se chtěla ospravedlnit. S Piérrem si Majka dopisovala. Jednalo se o erotické sny, kterými se dívka pyšnila. Dopisování a kontakty s oběma muži bylo vyhroceno ostatními vězeňkyněmi, které veškeré informace předávaly snoubenci i Piérrovi. Majka mužům nadávala, hned je ujišťovala láskou, vyhrožovala rozchodem a plakala. Jako reakce na snoubencovu zradu si nechala ostříhat dlouhé vlasy, které se mu velice líbily. Majka byla ochotna obětovat lásce cokoli, nejen fyzickou bolest. Chtěla být pro svého snoubence jedinou. Ovšem dopisování s Piérrem nebrala jako zradu. Na jedné straně ho využívala jako zdroj cigaret, na straně druhé s ním udržovala jakýsi poměr, který se dá udržovat jen ve věznici – založen na milostných dopisech, bez fyzického kontaktu. Zřejmě i na základě nerozlišení a neuvědomění si dobra a zla nepovažovala své chování za špatné. Nelíbily se jí pouze následky, které svým chováním způsobila.

---

⁴⁶ Tamtéž, s. 22.

Na základě popisu a vyprávění autorky můžeme říct, že Majka byla ve výsledku chytrá, slušná dívka. Osudným se jí stal okamžik, kdy se seznámila se svou původní rodinou a snoubencem. Lásce byla ochotna obětovat vše, což bylo zřejmě důvodem její spoluúčasti na loupežích. Jednalo se o velice emotivní a impulzivní ženu, která bez ostychu vyjadřovala radost, vztek, či smutek. Kantůrková se o Majce vyjadřuje jako o dívce, která měla vyvinutou přirozenou solidárnost - vlastnost, která je všem kriminálním vězňům nedostupná. Můžeme říct, že Majka byla ve vězení spisovatelce jistou oporou, ujišťovala ji, že už půjde brzy domů, seznámila ji s životem na cele. Autorka se o Majce nevyjadřuje negativně. Můžeme se domnívat, že Kantůrková chápala Majku jako osobu, která se ocitla v nesprávný čas na nesprávném místě a s nesprávnými lidmi, jako osobu, které chybí svědomí.

S osobou Majky je velmi spjata osoba Libušky, spoluvězeňkyně. Majka ji považovala za původce její vězeňské zkázy – předtím nelezla na okno, nemluvila do záchodu, nekoňovala a nerozkřikovala se na referenty. Díky příchodu Libušky se „zkazila“, ztratila všechna vězeňská práva. Toto můžeme považovat za jeden z důvodů Majčina chování ve vězení.

3.3 Libuška

Trojici spoluvězeňkyň na cele doplňuje postava Libušky. Jednalo se o nezletilou dívku, nedávno sedmnáctiletou, která se ocitla v ruzyňské věznici hned dvakrát. Podrobný vzhled postavy není v knize vylíčen. Celkovou představu o dívce si můžeme uspořádat z několika poznámek a detailů. Libuška měla chlapeckou postavu, a jako chlapec se také cítila – nikdy by si neoblékla šaty nebo sukni, tahle představa jí byla směšná. Dominantní byla její síla, kterou se odmala chlubila. Libuška byla „na hlavu“, ale papíry na to neměla, rozzuřit se uměla až k nepříčetnosti. Mnohokrát se s Majkou na cele poprala, dráždila ji nedůvěra a posměch.

Libuška se ve vazbě ocitla kvůli útěku z práce a podezření z příživnictví.⁴⁷ Po třech měsících ve vazbě ji odsoudili do polepšovny, odkud utekla. Poté se objevila ve vazbě podruhé. *„Za jejího druhého pobytu jsem ji potkala u lékaře a nechtěla jsem věřit té proměně: to už nebyla ta trochu přihlouplá, nosem potahující, divoká, ale při dobrém zacházení dobrosrdečná dívka...a tam v čekárně to byl vlk s nedůvěřivýma očima a zhrublým výrazem*

---

⁴⁷ Trestný čin, který se často využíval proti osobám, které se vyhýbali poctivé práci. Příživnictví jako trestný čin byl zrušen v polovině roku 1990.

tváře, nebylo na ní nic ženského, neřkuli dívčího.“⁴⁸ Dalo by se říct, že Libuška měla pro vězeňskou zkušenost rodové předurčení – její matka si odpykávala několik mnoholetých trestů, ten poslední za rvačku v hospodě, při které napadla příslušníka tajné policie. Libuška matku obdivovala.

Dívka vyrůstala do svých deseti let v dětském domově, poté se jí i se sestrou ujal otec. Líba byla rváč a zmlátila každého, kdo se jí vysmíval. Autorka v románu popisuje scénu, kdy z posměšků a nadávek Majky vznikla rvačka, při níž Libuška mrštila dokonce kovovou židli a stolem.

Libuška měla lesbické sklony, které si ovšem zpočátku nepřiznávala. Dokonce přísahala, že zbije každou lesbu, která na ni sáhne. Velkým idolem a snem se jí stala Evička – cikánka. Jednalo se o platonickou lásku, zřejmě první. Dívka nedala na Evičku dopustit, snažila se s ní přes cely komunikovat, shánět pro ni cigarety, chránit ji. Můžeme se domnívat, že Libuščina sexuální orientace byla podporována hlavně tím, že ve skutečnosti vyrůstala celý život bez matky – ta byla poprvé odsouzena, když bylo Líbě půl roku. Vztahem se ženou si chtěla kompenzovat ztrátu matky a její lásku nahradit láskou jiné ženy. Jak je známo, ve vězení jsou tyto vztahy ve velké míře pěstovány. Autorka v knize vzpomíná na dobu, kdy se Libuška ocitla ve vazbě podruhé, tentokrát v jiné cele. V té době se už Libuška pokoušela realizovat svou lesbickou vášeň.

Stejně, jako Majka měla Piérra, tak i Líba měla Tonička, shodou okolností pobývali rovněž na jedné cele. Oproti nim měla Libuška s Toničkem přátelský vztah, erotické řeči vedli spíše dobíravě než dráždivě. Muž, ve věku mezi třiceti a čtyřiceti lety, měl k dívce vztah jako k mladší sestře.

Můžeme říct, že Majka a Libuška měly společnou emotivnost i impulzivnost. Libuška ovšem byla mnohonásobně impulzivnější, až nepřičetná. Svou agresivitu a neovladatelnost prisuzovala tomu, že je „na hlavu“. Na rozdíl od Libušky byla Majka vzdělanější, gramotnější, Libušce pomáhala s předpisováním dopisů. „*Libuška stěží složila větu holou, natož aby uměla zaklesávat slova do sebe.*“⁴⁹ Nepřítomnost rodičů v životě Libušky kvůli odpykávání trestů a vyrůstání v dětském domově jakoby předurčovalo dívku k podobnému osudu. Útěk z práce a nedisciplinovanost byly důvodem uvalení vazby na nezletilou.

---

⁴⁸ Tamtéž, s. 39.

⁴⁹ Tamtéž, s. 36.

Domnívám se, že absence pocitu bezpečí a rodiny zapříčinila Libuše podobný osud, jako její matce – nemá smysl vracet se tam, kde jsme nic neztratili, a tudíž nic nenajdeme.

3.4 Paní Helenka

Majku vystřídala na cele paní Helenka. V knize se dozvídáme přesný věk ženy, autorka nám rovněž vylíčila vzhled postavy – jednalo se o osmapadesátiletou ženu, která ovšem vypadala na čtyřicet pět. Měla pravidelnou tvář, kaštanové vlnité vlasy, dlouhé štíhlé nohy, pěkně tvarovanou postavu a měla krásná prsa. Postava Heleny nezbuzovala u Kantůrkové lítost, ale úzkost, a to hlavně v těch případech, kdy ji byla odepřena největší vášeň – cigarety. V těchto chvílích vypadala Helena zuboženě.

Paní Helenka zpočátku působila jako slušná žena, která se do vězení dostala nešťastnou náhodou. Případ krádeže peněženky, za který byla zatčena, prezentovala jako nedorozumění. Žena častokrát mluvila o svém šťastném životě, o rodině, která ji zbožňuje. Postupem času ovšem vyplulo na povrch, že Helena si své štěstí pouze vysnila, vymýšlela si vše, co považovala za výhodnější. Později se Heleně dostal do rukou dopis soudního lékaře, v němž byla úředně označena za psychopata. Od autorky se dozvídáme, že lidé nemuseli mít strach z Heleny, ale strach měla ona sama. Vězení ji zavalilo jako kámen a případ peněženky, i případy ostatní, prezentovala jako svou obranu. Časem se rovněž ukázalo, že Helena není agresivní. Žena byla zbavena svéprávnosti pouze ve věcech majetkových, ve věcech trestních byla prokázána její plná odpovědnost.

Paní Helenka se považovala za znalce v oblasti jídla a stravování, dokázala s Kantůrkovou dlouhé hodiny hovořit o společnosti, o tom, kdo ochutnal více specialit. Helena si často vymýšlela. Ze střípků lží si Kantůrková dokázala postupně vysvětlit všechny nejasnosti, které se Heleny bezprostředně týkaly. Zlomem se stal okamžik, kdy byla autorka požádána o pomoc s vyplňováním dotazníku pro Helenu. *„Nejspíš měla zkušenost, že se nevyplácí do něj lhát; a odmítnout ho vyplnit odvahu neměla. A tak mi musela svěřit, nač se každá ta rubrika ptala, a já psala, že nikdy nebyla vdaná, jak nám to s podrobnostmi vyprávěla, ani že není vdovou, jak ctnostně předstírala (proč se asi obraz vdovy spojuje s představou ctnosti? Že je vdova mrtvému věrná?), a že měla Vašíčka za svobodna. A sestra*

že je její poručnice, ale domů ji nechce; a maminka taky nemá co povídat, obě děti měla neprovdaná. ⁵⁰

Za krádež peněženky dostala Helena rok vězení nepodmíněně. Kantůrková si uvědomila, že se Helena nikdy nebránila proti obvinění a trestu, byly pro ni nepodstatné. Netížilo ji svědomí, jen opuštěnost a chudoba. Starala se především o to, kde bude další roky žít.

Postava Heleny působí v knize spíše k politování. Je zde prezentována jako nepodstatná figurka, která se na sebe snaží upoutat pozornost. S příchodem Helgy na celu (podkapitola 3.6) se dostává do role bohaté ženy (na základě svého vyprávění) a Helgou je tudíž zneužívána. Teprve po zjištění skutečných okolností je opět odmítnuta. Můžeme se domnívat, že podobný scénář zažívala Helena i v ostatních ústavech a věznicích. V knize se dozvídáme, že případ zvednuté peněženky byl již osmnáctý – osmnáctý prokázaný a potrestaný.

Helena si Kantůrkovou příliš neoblíbila. A to hlavně z toho důvodu, že si autorka nezotročila jednu z dalších spoluvězeňkyň jako služku. Považovala Kantůrkovou za nepřijatelně demokraticky založenou. Paní Helenka působí jako malé dítě, které musí mít vše, co mají ostatní. Záviděla ostatním porce jídla, vynutila si prášky proti zácpě, za každou cenu musela vyhrávat. Autorka prezentuje Helenu jako osobu, která pro ni neměla příliš velký význam. Spíše, než vyličení vlastních pocitů popisuje Kantůrková život Heleny, její vlastnosti a zážitky tak, jak je vyprávěla ona sama. Kantůrková zde působí spíše jen jako zprostředkovatel informací, než zúčastněná osoba, která s Helenou trávila celé dny na cele. V některých pasážích se o ní autorka vyjadřuje až nenávistně. „*A jak byla žravá, chtěla mít všechno, co jsme měly od eráru my.*“ ⁵¹ Také v jiných kapitolách je Helena posouvána na okraj, působí spíš jako kulisa. Pro Kantůrkovou byla postava Heleny postavou s otevřeným koncem příběhu. I když v knize nepůsobí postava Heleny jako postava někoho, kdo by Kantůrkovou velkým způsobem ovlivnil, nepochybně se jednalo o ženu, která byla svým způsobem výjimečná, a která se odlišovala od ostatních žen, které prošly celou.

---

⁵⁰ Tamtéž, s. 54.

⁵¹ Tamtéž, s. 61.

3.5 *Andy Rumová pralinka*

Postava Andy, cikánky, dotvářela s Kantůrkovou a paní Helenkou trojici na společné cele. Autorka v románu nepopisuje podrobně vzhled postavy, ale zaměřuje se na její vlastnosti a charakter. Kantůrková zdůrazňuje obrovskou modřinu na pravé tváři a oko zalité sedlou krví. Špatný první dojem smazala Andy především svým slušným chováním a pokorou. Andy se nad nikým nepovyšovala, celou dobu byla váhavá, zdrženlivá a vyčkávavá, nebyla vlezlá ani drzá. Promluvila teprve tehdy, když byla oslovena. Helena se nové „spolubydlící“ bála, měla s cikány špatné zkušenosti, pohrdala jí, žárlila na dobrý vztah mezi Andy a Kantůrkovou. Obě ženy se navzájem respektovaly, Andy k autorce zaujala ochranný postoj. Starala se o ni, když byla Kantůrková na pokraji svých sil, když byla nemocná. Celou noc vydržela sedět u její postele a hlídat ji. I přes velkou modřinu na tváři se Andy stále usmívala.

Andy měla slabost pro rum. Raději by se obešla bez cigaret, než bez rumu. Na cele snila o tom, až přijde opět do hospody a vypije litr rumu na posezení. V hospodě ji nazývali Rumovou pralinkou.

Andy měla vzácný dar vyprávění. *„A at' bylo to, co mi vyprávěla pravda nebo výmysl, at' to byly příběhy vypůjčené nebo její, Andy byla ve vyprávěních duše vzácná a bohatá, měla obrovskou představitost a vzácný dar líčení. Mluvila a usmívala se, usmívala se a mluvila, úsměvem sama smazávala přísnou realnost líčeného.“*⁵² Vyprávěla útržkovitě, co neřekla hned, řekla později, neujasňovala, které osoby se událost týká. Autorka v knize popisuje její měkký, jímavý, drnčivý hlas, hlubší, než mívají ženy. Andino vyprávění vlastního života působilo v některých pasážích jako vyprávění pohádky, například při pohřbu jejího otce. *„Položila mu penízek na dlaň, tatínek za penízkem dlaň zavřel.“*⁵³ Cikánku matka brzy provdala, zanedlouho Andy otěhotněla. Dívka začala svůj trestanecký život poměrně brzy – během těhotenství se poprala se sokyní a vyškrábala jí oči. Andy byla uvězněná v Pardubicích v oddělení pro mladistvé. Andy milovala zpěv. Autorka přiznává, že byla jediný člověk, který ji přiměl zazpívat si ve větším houfu lidí. Výjimečností cikánky bylo neopovrhování prací a důstojnost, kterou si zachovávala. Andy byla i v maličkostech důsledná, dobře vychovaná – neudělala nic, co by mohlo druhé urazit.

---

⁵² Tamtéž, s. 67.

⁵³ Tamtéž, s. 69.

Andy měla dva syny. Po jejím zatčení skončili v dětském domově. Andy ráda vyprávěla, jak své děti z domova unesla. Synové pro ni byli radostí i utrpením. Můžeme říct, že kvůli nim byla Andy několikrát vězněná. Nechtěla se jich vzdát, ale neměla možnosti a prostředky, aby se o ně dobře starala. Důvodů při posledním zatčení mohlo být několik - neplatila alimony, mohla být zatčena pro přepadení. Sama se domnívala, že důvodem zatčení bylo zmarnění její lásky, kvůli které opustila své dva syny.

I přes nešťastný život a trápení působí mladá cikánka velice dobrým dojmem, je šťastná, na nic si neztěžuje. Bere život z lepší stránky, nelituje se. O Andy můžeme říct, že vidí svět přes růžové brýle. I přes nesnáze si v sobě zachovala dobré vlastnosti. Vztah autorky a Andy může působit jako vztah matky a dcery, zároveň jsou si rovnocenné, respektují se. Kantůrková se o Andy vyjadřuje kladně, vyzdvihuje její dobré vlastnosti, kterých není málo. Dívku můžeme chápat jako velice citlivou a milující osobu, která je ochotna obětovat pro své děti a svou lásku cokoliv. Dokonce spojuje lásku s krví, ranami, modřinami a bitvou – přišlo jí zcela normální zabít svého přítele, pokud je to z lásky. Na druhé straně dívka zřejmě nerozlišuje hranici mezi tím, co je ještě společensky přípustné, a co už není. Jedná na základě síly okamžiku a svých pocitů. Domnívá se, že je správné unést syny z ústavu, protože na ně má právo, a tak to také udělá. Kantůrková přiznává, že na ni Andy udělala silný dojem. Zнала ji pouze tři týdny, ale i přes to na ni častokrát vzpomínala.

3.6 Helga

Největší část knihy věnuje autorka právě postavě Helgy, soudkyni. Ženu přivedli po odchodu Andy – ta byla Helžiným pravým opakem. Helga vstoupila do cely se samozřejmou razancí a bez jakéhokoliv váhání obsadila cizí postel. V knize autorka zdůrazňuje své nesympatie vůči nové spoluvězeňkyni z důvodu přehnané suverenity, kterou Helga překypovala. Po důrazném upozornění, že postel patří Kantůrkové, se žena jakoby zalekla a uklidnila. Kantůrkovou nejvíce zarazilo, že při představování Helga autorku již dávno znala. Helga to vysvětlovala tím, že bydlela s jedním z obviněných ze skupiny, ke které patřila právě autorka. Kantůrková v knize podotýká, že Helze od začátku příliš nevěřila, proto ani detaily ji nemohly přesvědčit, právě naopak. Helga se snažila před Kantůrkovou vypadat věrohodně, přátelsky, vyprávěla velmi přesvědčivě. Bohužel pro ni byla Kantůrková sečtělá, znala svá práva a povinnosti, věděla, jak to ve věznici funguje, kdo je za co zodpovědný. Proto velmi brzy zjistila, že Helga nemluví pravdu. Helga například tvrdila, že ji přesunula do této cely

strážná, ovšem vězně do cel určují na přijímacím oddělení, strážné tyto pravomoce nemají. I přes to si Helga vždy dokázala pohotově najít vysvětlení. „*Pochybnost na pochybnost; a vemlouvavá Helžina přátelskost silně vyhrotila mou nedůvěru. A v prvním dojmu jsem se nezmýlila, namísto zpěvu a vyprávěnek s Andy mi začalo několikaměsíční zápolení s Hlegou, pěkně vůle proti vůli, tělo na tělo.*“⁵⁴ Na cele spolu strávily více než čtyři měsíce. Autorka Helgu popisuje jako horu masa a tuku, s blond vlasy upravenými do složitého účesu. Věk ženy není v knize přesně určen.

Helga se celou dobu snažila Kantůrkovou vyprovokovat, vadila jí její zdrženlivost. Autorka odmítala nadávat na režim, při vyprávění politických vtipů se nesmála, nanejvýš upozornila Helgu, aby si dala pozor, cela je určitě odposlouchávána. Žena se usilovně snažila získat si přízeň Kantůrkové, chtěla se k ní co nejvíce přiblížit. První dva měsíce společného soužití na cele probíhaly bez větších konfliktů. Ženy si vypomáhaly, bavily se, smály, hrály karty. Helga vyprávěla o svém idylickém životě, ovšem opět s několika nepřesnostmi, které Kantůrkové neunikly. Ta si svá podezření zatím nechávala pro sebe. Helga byla dlouho přesvědčena, že jí Kantůrková věří. Konflikt nastal ve chvíli, kdy si Helga vymyslela, že byla v pátek u výslechu, sama bez doprovodu. Katry byly odemčené a žádná služba na chodbách nebyla. V tu chvíli Kantůrková našla Helgu, že na žádném výslechu nebyla, leda že by zde nebyla jako vězeň, ale jako někdo jiný. Rozsáhlé podvody byly pravým důvodem zatčení Helgy.

Helga se stylizovala do kultivované osoby, ovšem postupem času a s nástupem nové spoluvězeňkyně Bóžičky (podkapitola 3.8) se začala měnit v kriminálníka. Kantůrková využila příležitosti, kdy byla Helga na výslechu a pročetla si její korespondenci. Zjistila, že si Helga rozsáhlými podvody „vydělala“ přes sto tisíc. Nebýt Bóžičky, která Helze vše pověděla, strávila by možná na cele více dní. Helgu po pár dnech přeložili na celu jinou.

Postava Helgy má v románu své zvláštní postavení. Autorka jí věnuje snad největší pozornost ze všech spoluvězeňkyň. Helgu již od počátku vnímá velice negativně, i přes to, že se jí žena snaží zalíbit. Můžeme říct, že Kantůrková se postavou Helgy zaobírala ve vazbě velmi často a velmi usilovně. Přemýšlela, kdo je ona žena, jaké jsou její úmysly, proč si vymýšlí. Autorka musela být každou chvíli ve střehu, musela si dávat pozor na to, co říká. Kdyby se Helga zbytečně několikrát neprořekla, kdyby Kantůrková nevnímala každou

---

⁵⁴ Tamtéž, s. 94.

odchylku ve vyprávění vážně, je možné, že by Helga na cele zůstala mnohem déle. Pravdou zůstává, že Helga byla umístěna s autorkou na společné cele z určitého důvodu. Můžeme se domnívat, že Helga měla získat od Kantůrkové informace, které by ji mohly usvědčit. Helga zpočátku působila jako veselá žena bez starostí, kamarádká, plná energie. Na každou otázku znala odpověď, byla pohotová. Postupem času přivykla vězeňskému režimu a stala se z ní lidská troska. Nad postavou Helgy je nutné více se zamyslet. O ostatních ženách románu si můžeme ihned po přečtení knihy udělat názor. Každá z nich je svým způsobem čitelná, autorka nám dává možnost vlastního úsudku, ale zároveň nám poskytuje indicie, kterými se při vytváření úsudku řídíme. V případě Helgy můžeme mít problém s tím, abychom si na ni utvořili jasný názor. Na první pohled můžeme pokládat Helgu za osobu zákeřnou, jejímž úkolem bylo donášet na Kantůrkovou. Je možné, že právě proto ji autorka popisuje ve své knize spíše negativně, čemuž se nemůžeme divit. Na druhou stranu neznáme okolnosti, proč se právě takto Helga chovala, zda byla někým donucena apod. Ve své podstatě nebyla Helga oproti ostatním spoluvězeňkyním výrazně odlišná. Vymýšlela si a pozměňovala informace, stejně jako většina vězňů, což je podle Kantůrkové zcela běžné. Netrpěla žádnou poruchou, nechovala se výstředně, nevyvolávala konflikty.

3.7 Paterková

Po odchodu paní Helenky se na cele objevila Paterková. Autorka v knize neuvádí přesný věk dívky, pouze konstatuje její neplnoletost. Vzhled zde rovněž není detailně popsán, Kantůrková uvádí krátce střížené vlasy a žadonivé oči Paterkové. Autorka se z velké části věnuje povaze dívky – holka neurotická, zkažená, hledající omluvu v tom, že otec je alkoholik, proto má právo na zkaženost. „*Podbízela se svou příchylností, až šel strach, lísala se, sbližovala, zkoušela, kam až smí, hned nás oslovovala křestním jménem, malá hladová veška...byla sladce vlezlá, trnuly z ní zuby; a to jsme ještě nevěděly, že je postrachem oddělení.*“⁵⁵ Paterková byla odsouzena za příživnictví. Po jejím propuštění dívku znovu žalovala referentka za ublížení na zdraví. Dívka se tudíž opět objevila v ruzyňské věznici, což ostatní obviněné pokládaly za velké nebezpečí. Paterková se snažila o propuštění na základě předvádění psychotických stavů, o nichž měla slabé povědomí, ale předváděla je excelentně. Konflikty si vytvářela především s Helgou, která Paterkovou nemohla na cele snést. Helga, ještě podrážděna tím, že se o ni nesly pomluvy za lakotu, byla velmi zatvrzelá. Odmítala

---

⁵⁵ Tamtéž, s. 118.

dívce dávat cigarety, i přes prosby, pláč a vyhrožování, snažila se útočit na mateřské cely, ale ani to nepomáhalo.

Paterková dělala spoluvězeňkyním naschvály – v noci kradla cigarety, ve dne zamořovala celu výkaly, ve kterých se dřívkem prohrabovala - dívka tvrdila, že před zatčením spolkla sponku. Autorka se dlouho rozmýšlela, co vše z Ruzyně napsat, nakonec se rozhodla, že napíše vše. *„Ubohost lidí je nezměrná a za šlechetné se považuje mít s ubohostí soucit; v Ruzyni žádná ubohost hodná lítosti nebyla, všechna ubohost tam byla zavrženíhodná. Čím to je, nevím, nejspíš, že vězení všechno deformuje. A komu by tedy teď má ušlechtilost zapáchala, ať přeskočí stránku.“*⁵⁶

O Paterkové autorka příliš mnoho nehovoří, v knize je jí věnováno pouze několik stran. Možná i proto, že dívka na cele nepobývala příliš dlouho, každou chvíli ji přesouvali jinam. Paterková velmi často vyvolávala konflikty, buď se porvala sama, nebo byla bita, rovněž napadla i referentku. Psychickou poruchu se jí nepodařilo prokázat.

Kantůrková dívku popisuje jako zkaženou, bez jakýchkoliv zábran. Každá žena v Ruzyni z ní měla strach, nikdo ji nechtěl na celu. Dívka byla agresivní, což přisuzovala svému původu. Vytvořit si „obrázek“ o Paterkové může být složitější – autorka se postavě příliš nevěnuje, v knize je popisována spíše objektivně. Můžeme tvrdit, že pro Kantůrkovou byla postava Paterkové lhostejná, v knize se nesetkáváme s podrobným vyličením autorčiných pocitů vůči dívce. Autorka spíše popisuje vztah Paterkové s ostatními spoluvězeňkyněmi, který byl přinejmenším narušený. Můžeme se domnívat, že se autorka zmínila o dívce jen z toho důvodu, že byla jednou z „přítelkyň z domu smutku“. S jistotou můžeme říct, že Paterkovou nikdo nevnímal pozitivně, byla postrachem věznic.

3.8 Bóži – trhovkyně

Bóži přišla na celu po odchodu Paterkové. V knize je popisována jako hubená, drobná, upovídaná paní, nohy jako hůlky. Kantůrková poukazuje na to, že Bóži byla starší, než ona sama. Víme tedy jistě, že měla více, než padesát let. Na autorku působila žena jako dítě, školačka, která svůj nesoulad mezi holčičími způsoby a svým věkem překrývala hbitostí, vše vykonávala velice rychle. Bóži si ráda zaplakala, ale daleko lepší pro ni bylo popovídat si.

---

⁵⁶ Tamtéž, s. 121.

Mlčela pouze ve spánku, povídat si dokázala i sama se sebou. „Řeklo by se, že hlasitá řeč je mnohem pomalejší, než myslivá práce mozku, myšlenky víří beze slov, odstrkující se od jednotlivých pojmů jako od orientujících sloupků; Bóžiččin mozek však prožíval onen dětský a sladký stav lidstva, kdy dosud nebylo zatíženo úvahou, jen registrací smyslových vjemů.“⁵⁷

Upovídánost Bóži se v románu projevila tím, že Kantůrková velkou část kapitoly věnovala vyprávění jejího života. Do svých čtyřiceti let vedla Bóži obtížný život. Matka ji neměla ráda, otec byl celé dny v práci. Aby se rodičům pomstila, provdala se za prvního muže, kterého potkala. Ten svou ženu bil, z práce se vracel opilý. Později se Bóžičce narodil syn. Jedinou její zábavou bylo fotografování. Práce sama o sobě ji nebavila, zbožňovala riziko, jestli se fotky povedou, jestli je prodá. Těšila ji šikovnost, s jakou hospodařila s materiálem, který užívala k soukromým účelům. Narodil se jí ještě jeden syn, kterého ovšem vychovávala Bóžina matka. Štěstím se pro Bóži stalo seznámení se s Vénou – muž kulatého břicha, zpola holé hlavy, asi o pět let starší, než Bóži, vtipálek, vynikající společník. Bóži měnila povolání podle potřeby. V ženě se probouzel podnikavý talent, s Vénou se konečně cítila jako žena. Se svým mužem byla Bóži obviněna za překupnictví pašovaného zboží. V knize jsou popisovány vztahy vězeňkyně s rodinou, které byly rozvrácené. Z vězení ji zachránil Věna – rozhodl se na sebe vzít veškerou vinu. Do protokolu nadiktoval, že Bóži o ničem z toho, z čeho jsou obviněni, nevěděla.

Jak již bylo řečeno, Bóžička neměla na Helgu dobrý vliv. Hodně si rozuměly v tom, co bylo v Helze nejvulgárnější. Helga se svěřovala s tím, co nemohla vyslovit před Kantůrkovou. Bóži poté vše Kantůrkové řekla. Bóži převracela vztahy na cele, měnila osobu Helgy, která se autorce pomalu vzdalovala. Žena působila jako katalyzátor, rovněž prozradila Helze to, že Kantůrková četla její dopisy.

Přezdívku „trhovkyně“ si zasloužila svou lakotou, hrabáním si do vlastní kapsy. Za trhovkyni ji označila Denisa (podkapitola 3.9), které Bóži při svém odchodu nepřenechala ani lepší přikrývku, ani cigarety.

Bóži v knize opravdu působí jako malé dítě, které musí dělat vše, na co si zrovna vzpomene, a které si není vědomo následků svého chování. Autorka zde rovněž vyjadřuje svůj vztah k postavě Božičky: „Člověku se zprotiví vdechovat jenom pach pomejí, i když nechci

---

⁵⁷ Tamtéž, s. 127.

tvrdit, že jenom Bóžička zodpovídala za podobu, kterou mě odpuzovala.“⁵⁸ Stejně tak i Denisa znala postoj autorky vůči ženě: „*Jasná trhovkyně, řekla, a já nechápu, proč byste se měla stydět, že jste ji neměla ráda.*“⁵⁹ Bóži je v knize prezentována jako starší žena s duší a chováním dítěte, jako osoba upovídaná, zároveň milující. Můžeme ovšem tvrdit, že její láska k Vénovi byla pouze povrchní, fyzická. Při propouštění si na muže vůbec nevzpomněla, bylo jí jedno, že Věna ve vězení zůstane. Starala se pouze o to, kdo ji bude vozit do města, zda jí vydají také manželovy věci. Můžeme říct, že Bóži ovlivňovala spoluvězeňkyně nezáměrně, nevědomě, právě na základě neuvědomění si následků svého chování. Žena o sobě neměla ucelenou koncepci, neuměla o sobě cokoliv vymyslet, každé téma doplnila pouze historkou ze svého života. Bóži žila bez sebehodnocení, bez souvislostí. Hodnotit uměla pouze druhé, o sobě měla jediné přesvědčení: vše dělám, protože nemohu jinak. Proto se také necítila být za nic vinna, vinní byli pouze druzí lidé nebo okolnosti. Tím si rovněž můžeme vysvětlit chování a osobnost Bóžičky.

3.9 Denisa

Autorka postavu Denisy charakterizuje jako jemnou, hezounkou panenku s dlouhými vlásky, ženu neohroženou, vyzývající život k ustavičným soubojům. Na Denise nešlo poznat, že je zdrcená, smutná. Smutek odsouvala, nahrazovala jej radostí. Kantůrková se k dívce vyjadřuje následovně: „*Brzy jsem poznala, že je těžké nemít ji rád, a že je zatraceně náročné milovat ji. Když ona měla ráda a dostala strach, že by jí cit mohlo ohrozit zklamání, byla útočná.*“⁶⁰ Solí života byla pro Denisu láska – pobloudilá, bláhová, přátelská, dceřiná, mateřská i sesterská. Dívka žila z nicotností, i z pouhých detailů si dokázala vytvořit příběh, ale povrchní nebyla. O dívkách a ženách věděla věci, jako by se jí chodily zpovídat – hlasy a příběhy si spojovala s osobami, které mohla nanejvýš občas potkat nebo zahlédnout. Denisa byla mladá, hezká žena, ale rvát se uměla. Dokazuje to svými historkami z hospod. Tím chtěla dát všem najevo, že se i přes svůj fyzický vzhled dokáže bránit. Denisa byla vdaná, měla osmnáctiletou dceru a syna. V době pobytu na cele bylo Denise zhruba třicet šest let. Z vyprávění lze usoudit, že Denisa pracovala v nemocnici, zřejmě jako ošetřovatelka. Také víme, že Denisa nebyla ve vazbě poprvé, tentokrát to bylo za krádeže.

---

⁵⁸ Tamtéž, s. 155-156.

⁵⁹ Tamtéž, s. 152.

⁶⁰ Tamtéž, s. 166.

Dá se říct, že Denisa nebyla jedináček, měla ještě nevlastního bratra, který žil ve vedlejší vesnici, a o kterém dlouho nevěděla. Problém nastal, když se do sebe sourozenci zamilovali. Otec musel s pravdou ven. Rodiče byli nemocní, poměrně brzy oba zemřeli. Denisa působí jako ohleduplná milující dcera – před těžce nemocnou matkou tajila otcovu smrt, aby se jí nepřítížilo, otci rovněž vykopala hrob. Žena měla ráda muže, do jejího případu byli zapleteni hned čtyři, pro které kradla. Žádný z nich při zatčení neprojevoval soucit, právě naopak. I přes to Denisa nikomu z nich nic nevyčítala. Denisa se brzy vdala. Manžel vyčítal Denise nevlastní dceru, po čase se manželé odcizili, ale nebyla s ním jen kvůli synovi a ze zvyklosti, v proměně času muže stále milovala.

Denisu netrápilo, že je zavřená, ale to, že kvůli věznění může ztratit svoji lásku – Jaroslava – posledního milence, pro tu chvíli největší lásku. Vězení ji nestrašilo, nebránila se zabydlet se. Na Jaroslavovi měla Denisa ráda všechno, vyprávění o něm jí zabralo celé dny, naplňovalo jí to štěstím. I když věděla, že muž podává žádost o rozvod, Jaroslav se neozývá a její dcera si bere někoho, koho si brát neměla, musela žít dál, musela žít přítomností.

Denisa si začala dopisovat s vězněm Juru, který pobýval o patro níže. Nebylo mu ještě dvacet, ona se pro něj omladila, změnila jméno. Jura se jí stal vším, záchranou, což podle autorky působilo oboustranně. Pro Kantůrkovou zřejmě Denisa hodně znamenala, kvůli ní byla ochotna posílat motáky, cigarety pro Juru, sladkosti a uzeniny, hlídat u dveří. Po čase Juru odvedli, což Denisa těžko nesla. S Kantůrkovou si dlouho do noci povídaly, psaly si, rozebíraly dojmy dne hlavně proto, aby Denisa zapomněla.

Ženy měly mezi sebou vypěstovaný vztah založený na důvěře. Denisa byla žena, která žila přítomností, na nic a na nikoho si neztěžovala, viděla svět lepšíma očima. Kantůrkovou Denisa naučila jednu věc: *„Podstatné se odehrává v nepodstatném, podstatné je neseno nepodstatným a veliké věci jsou založeny na opovrženímhodných nicotnostech, jako je každodenní starost a běh života, a člověk ani nemusí znát pojmenování dobra, aby dobrým byl.“*⁶¹ Denisa v knize působí jako žena, která doplatila na jednu ze svých vášní, tou vášní byli muži. Žena měla poměrně ucelený a spokojený život, který si ovšem ona sama spokojeným a bezstarostným dělala. Muži byli to, co ji činilo šťastnou a co ji naplňovalo. Byli pro ni také neštěstím – ve své podstatě na ni svalili všechnu vinu. I přes to je neodsuzovala, na muže nezavrhl. Můžeme tvrdit, že Denisa byla žena plná lásky, dokázala ji rozdávat. I přes

---

⁶¹ Tamtéž, s. 168.

to, že měla svého muže, děti, milence, dokázala učinit šťastným i vězně Juru, s kterým si dopisovala. V románu je uvedeno, že Jura se před seznámením s Denisou chtěl zabít. Při loučení jí děkuje, že mu zachránila život, nikdy nikoho nemiloval tak, jak miloval právě Denisu.

Postava Denisy může působit jako hlavní postava knihy, stěžejní osoba. I když Kantůrková píše objektivně, z jejího vyprávění lze usuzovat, že pro ni měla ze všech „přítelkyň“ největší význam. Považovala Denisu za spřízněnou duši, ženu, která ji naučila podstatným věcem. Přátelský vztah dokazují autorčiny aktivity spojované s Jurou – posílání motáků, snaha pomoci Denise udržet komunikaci mezi ní a Jurou. I přes to se Kantůrková nepřinutila promluvit do záchodu a zavolat z okna. Denisa zřejmě chtěla autorce svůj vděk oplatit, proto za ní z okna volala. Stěžejním se stal okamžik, kdy byla Kantůrková z vězení propuštěna. V té době již s Denisou nepobývaly na jedné cele, proto se s ní nemohla ani rozloučit. Kantůrková ve své knize Pravda a báseň Evy Kantůrkové dodává, že se s Denisou později znovu setkaly.

3.10 Věra

Přesným opakem Denisy byla Věra, dívka s andělskou tváří, panenským tělem. Byla ale vším, jen ne andělem. Byla to holka „voražená“. Kantůrková „voraženost“ chápala takto: *„Voraženost, jak jsem mohla pozorovat, má základ v tom, že dotyčná voražená je neschopná, neochotná, nemá chuť vnímat jiný svět, než ten svůj. Je mírou sobě a chce být mírou i druhým, ale protože to bývá míra krátká, naráží, voráží se, až začne své nároky, své představy, samu sebe prosazovat násilím.“*⁶² Věra byla sedmnáctiletá dívka, která vyrůstala v dětském domově. V patnácti se vrátila k otci, cikánovi, u něhož pocítila jisté výhody. O vše se drala, nesnesla neúspěch. Ve Věře se rozmohla ctižádost, pocit, že nikdo není lepší. Dívka se postupně zbavila něhy, oddanosti a veselosti. Láska pro ni znamenala jen holý sex, vztahy chápala věcně, byla tvrdá, vyprahlá, sázela jen na sílu. Věra byla ovšem inteligentní, cítila v sobě předurčenost k něčemu lepšímu.

Dívka byla přesvědčena o své neodolatelnosti, kterou se snažila dokazovat sprostáctvím a nechutnostmi, připadala si vtípná a okouzující. Všem záviděla lepší porci jídla. I přes to, že se spoluvězeňkyně s Věrou o vše dělily, tak kradla. To byl také jeden

---

⁶² Tamtéž, s. 197.

z důvodů, spolu s kuplířstvím s příživnictvím, proč pobývala v Ruzyni. Věra měla kapavku, kterou jí vyléčili, a svrab. Ten chytly ostatní spoluvězeňkyně. Věřin otec byl v té době již potřetí ve vězení za těžké ublížení na zdraví. Dívka se tím pyšnila, připadala si s otcem bližší. Ale nevlastní matku nenáviděla. I přes to, že Věru ve vězení nikdo neobdivoval (také z důvodu, že ji ještě skoro nikdo neznal), cítila se zde jako ryba ve vodě.

Věra byla první a zároveň jedinou ženou, se kterou měla Kantůrková konflikt. Kvůli malichernosti začala autorce sprostě nadávat, dokonce na ni zaútočila. Díky Denise se nic závažného nestalo. Kantůrková uvádí, že se jí touto scénou ulevilo, z Věry strach neměla. Ta ji právě osvobodila od povinnosti být k ní ohleduplná. Po incidentu se Věra snažila vmísit se do rozhovoru, obě ženy si ji ovšem nevšímalý. Nedovedla si představit a přijmout to, že pro někoho přestala existovat.

Kantůrková prezentuje Věru jako naprosto zkaženou holku, která obdivuje pouze sama sebe. Slovo nevychovaná je pro Věru slabým přívlastkem. Můžeme tvrdit, že dívka měla své chování a povahu zakódovanou jak geneticky, tak výchovou - otec byl zkušený kriminálník, Věra vyrůstala v dětském domově, neměla kolem sebe rodinu, která by ji milovala, proto v dívce city zanikly. Věra nikoho neuznávala, jako sobě rovnou brala pouze sebe sama. Snažila se pro sebe získat vždy jen to nejlepší. Nedělala rozdíly mezi lidmi ani mezi vězni politickými a kriminálními, tudíž se dožadovala stejných výhod, jaké měla Kantůrková. Můžeme říct, že Kantůrková dívkou do jisté míry opovrhovala – byla znechucena jejím chováním a návyky, kterými se na cele prezentovala. Z autorčina popisu se můžeme domnívat, že dívka byla natolik zkažená, než aby se mohla socializovat. Byla nebezpečná nejen pro sebe, ale hlavně pro své okolí. Agresivitou si dokazovala svoji sílu, žebříček hodnot měla více než znehodnocený. Věra měla problémy i na jiných celách, ze kterých ji často dozorcí přemísťovali. Věru můžeme chápat jako naprostý opak Denisy, se kterou dívka na cele pobývala. Kantůrková měla možnost porovnat dobro a zlo, se kterým se po celou dobu setkávala.

3.11 Naděnka

Nad'u Kantůrková popisuje jako šestatřicetiletou ženu, štíhlé postavy a prošedivělých nehustých vlasů, které kdysi bývaly černé jako uhel. Její tvář byla nevýrazná, trochu ruská, nejspíš po otci. *„Měla žlutavé oči pod lenivými, těžkými víčky s krátkými řasami, ty oči*

připomínaly Sibiř, sibiřská plemena starodávných rodů, zrovna tak jako šířeji než evropsky postavené lícní kosti. Zřetelně kreslené rty jí napínaly velké zdravé zuby a nos měla ne pršáček, ne Francouzsek, ale něco přesně mezi tím.“⁶³ Velkou část věnuje autorka životu spoluvězeňkyně. Naďa byla dcerou, manželkou i matkou. Svě tři děti milovala, ale svého muže nenáviděla, bála se ho. Mluvila o něm jako o nenáviděné, strach a odpor vzbuzující zrůdě, která Naďu dostala do vězení. Žena se potřebovala oprostít od manžela, vytrestat ho, proto na čas opustila svou rodinu. Manžel ji zažaloval, že se vyhýbá placení alimentů. Naďu vězení nedeprimovalo. Byla ráda, že je chráněna před svým manželem.

Dle autorčina popisu byla Naďa milá, poddajná, laskavá, vtipná, graciózní, tolerantní, roztomilá až noblesní, ale po dvou dnech společného pobytu byla nesnesitelná – upovídánost ženy neznala mezí. Ještě po třech týdnech ji Denisa musela napomínat. Naďa výtky uznávala, cítila se provinilá, snažila se mlčet, ale nevydržela to. Každé ráno se budila se strachem, bezmocností, bezradností a utrpením nad svým osudem. Naďa byla inteligentní, věděla, že je bláhová, dokázala se v proudu slov zesměšnit, čímž byla sympatická. Žena uměla naslouchat, nezkazila žádnou legraci, nikoho neohrožovala, nenapomínala, nesoudila. Naďa se chovala nekonfliktně, přátelsky, chápavě.

Matka Naďu nemilovala, snad i proto se brzy vdala, aby od ní utekla. Otce neznala, dokonce ani podle jména. Žena ve vězení nejvíc trpěla přesvědčením, že svým vězeňským způsobem zkazila dětem obraz mateřské čistoty a spořádanosti. I tohle dávala za vinu svému manželovi. Naďu nenaplňovalo ani manželství, ani rodičovství. Čas vyplňovala různými aktivitami. Z pocitů nespokojenosti a opuštěnosti se v ní probouzela „Nicnežžena“. V zápětí si našla milence, Honzu, kterému věnovala veškerý svůj volný čas. Byla spokojenější, radostnější. Manžel se o vztahu dozvěděl a donutil Naďu, aby se k němu vrátila. Naďa se začala toulat, vymetala hospody, seznamovala se s lidmi. Konečně se bavila, životní styl jí vyhovoval. Seznámila se s mužem, bylo mu kolem čtyřiceti, který měl podobný osud jako Naďa. Chtěla si vyzkoušet, jaké je to krást. Nic nepotřebovala, jen chtěla prožít ten pocit, když se krade. Přítel vzal s sebou Naďu na Slovensko. Měla pocit, že utíká. Po čase byla policií donucena vrátit se zpět do Prahy, ale stále neměla odvahu vrátit se domů. Znovu se seznámila s mužem – Jirím, ke kterému se nastěhovala. Naďa ve slabé chvílce navštívila svou matku, která jí začala vyčítat její chování. Nadiktovala jí svou novou adresu a za pár dní byla Naďa zatčena. Naďu odvedli z cely kvůli všim, dva týdny před propuštěním.

---

⁶³ Tamtéž, s. 230-231.

Můžeme se domnívat, že Naďa do jisté míry muže nenáviděla, na druhé straně bez nich nemohla žít. Nenávist byla zřejmě založena na znechucení k vlastnímu manželovi. Po celou dobu byla obklopena muži, od kterých si ovšem držela odstup. Naďa zřejmě byla jako žena žádaná – svedla strážného, dokonce byla idolem pro jednu ze spoluvězeňkyň. Znechucená vlastním životem, svým manželem a stereotypem, proto od rodiny často utíkala, snažila se hledat život jiný, zábavnější, přitažlivější. Autorka se o Nadi vyjadřuje kladně, jako o ženě přátelské, zábavné, bezkonfliktní. I přes svůj nezáměr k dětem působí Naďa jako laskavá, pracovitá žena, která již byla znavená svým vlastním životem, proto se takto zachovala. Následky vězení nevnímala Naďa negativně. Cítila se alespoň na chvíli chráněna před svou vlastní rodinou, především před manželem.

3.12 Anča a Alička

Posledními popisovanými postavami románu jsou Anča a Alička. Anča byla Slovenka, bylo jí okolo pětadvaceti let. Autorka se zmiňuje, že jako žena byla nepěkná, krásnou měla pouze hlavu: černé, husté vlasy, velké tmavé oči s dlouhými řasami, výrazné obočí, ušlechtilé vyklenutý nevelký orlí nos, pevná brada. Tělo měla Anča nepřírozeně vyvinuté: stařecká ramena a soudkovité břicho připomínající obrovskou kapku, krátké ruce i nohy, malé dlaně a dětské prsty. O Anči se v knize mnoho nedozvídáme – nevypravovala průběh svého života, jako ostatní ženy, líčila různé situace a okolnosti. Zřejmě se tím snažila zakrýt vše, co zakrýt chtěla. Anča přijela do Prahy z Košic, pracovala jako dělnice v továrně na cukrovinky. Na Kantůrkovou působila žena tajemně: „...*zaujala místo v rohu, kde měla chráněná záda, a všechny si nás prohlížela. Neokatě, měla hlavu skloněnou a občas mžikla okem po tom, kdo zrovna promluvil. Jak si koho zařadila, neřekla. Měla v očích ono zvláštní temné poznání lidí, kteří zahlédli ze života víc než lidé ostatní; vědí to o sobě a cítí se být poznamenáni.*“⁶⁴ Anča se nehlásila o přízeň, nevyhledávala levná kamarádství, která zde snadno vznikají.

Anča měla dceru, která vyrůstala v ústavu. Když otěhotněla, otec dítěte si ji vzal za ženu, ovšem po čase Anču opustil, tchýně ji vyhnala z domu. Snad i proto začala Anča vyznávat lesbickou lásku. Idolem se jí stala Naďa, na kterou si ale kromě řečí nic nedovolila. Anča často a ráda mluvila o Praze, vyprávět uměla žena živě a barvitě. Anča se chlubila svou fyzickou silou, její první věty byly výhrušné. Ovšem sílu si vymyslela z důvodu ochrany a

---

⁶⁴ Tamtéž, s. 255.

bezmoci. Každé ráno se probouzela agresivní, odmítala zachovávat ranní rytmus věznice. Po odhalení fyzické slabosti se Anča ostatním ženám spíše vzdálila, cítila se zahanbená. Důvod zadržení není v knize přesně uveden, obviněna mohla být i zřejmě za to, že neplatila dětskému domovu za svou dceru. Můžeme se domnívat, že důvodem zatčení bylo příživnictví – v knize je uveden fakt, že se žena léčila z pohlavních chorob.

Anča v knize působí jako silná žena, která má zkušenosti jak z vězení, tak ze života. Přes svůj fyzický vzhled měla žena velký talent živě a přesvědčivě vyprávět. I přes „ranní“ náladu byla Anča veselá, milá, přátelská. Na cele se prezentovala jako silná, dominantní žena, což se později ukázalo jako nepravdivé.

Alička (jméno si autorka vymyslela) pocházela ze Slovenska, byla napůl Cikánka, napůl Maďarka, ovšem slovensky příliš mluvit neuměla, čímž byla od ostatních spoluvězeňkyň oddělena jazykovou bariérou. Dívka byla obviněna z příživnictví, z šíření pohlavních chorob a překupnictví. Alička byla ještě slabší, než Anča, proto si v ní našla svou oběť. Dívce bylo málo přes osmnáct. Kantůrková ji popisuje jako ošklivé, přihlouplé kachně s nehezkým obličejem a nečistou pletí. Alička vyvolávala nepřízeň vzhledem, hloupostí, kapavkou a nezvyklým chrápáním. Kantůrková dívku chránila proti Anči, která se snažila být nad Aličku povýšená. Dívka byla na výprask připravená. Autorka sice nerozuměla slovům dívky, ale poznala, že se bojí. Nebyla zatrpklá ani lítostivá, měla v povaze dobrotu usazenou velmi hluboko.

Kantůrková zařídila Aličce výslech v rodném jazyce, na což měla dívka právo. Za to byla Slovenka velice vděčná, začala se projevovat jako veselá, milá, netrpící žena, za což se autorce odměnila uspořádáním plesu na cele.

Můžeme se domnívat, že autorka spojila postavu Anči a Aličky do jedné kapitoly z toho důvodu, že obě ženy měly mnoho společného, měly podobný osud: obě pocházely ze Slovenska, poté se přestěhovaly do Prahy, byly fyzicky slabé, i když se Anča cítila být silnější. O obou postavách se mnoho nedozvídáme. Anča nevyprávěla o svém životě, Alička přes jazykovou bariéru rovněž ne. Autorka skládala životy a charakter postav z krátkých útržků.

3.13 *Eva Kantůrková*

Poslední kapitola knihy *Duchové zemřelých* popisuje poslední dny autorčina života v ruzyňské věznici, kdy byla spolu s dalšími obžalovanými přemístěna do společné cely. Bylo s nimi zacházeno lépe, dostávali větší porce jídla. Ženy netušily, proč právě ony byly přemístěné, bály se, co se bude dít. Oporou se jim v té době stalo vyvolávání duchů, čímž chtěly získat odpovědi na otázky týkající se jejich života ve věznici, situace v rodinách, dalších spoluvězeňkyň.

Samotná autorka v knize nevystupuje jako postava hlavní, může být vnímána jako postava vedlejší, všemu přítomná. I když je jednou ze spoluvězeňkyň, o jejím případě a životě se v podstatě nic nedozvídáme, svůj důvod zadržení posouvá na okraj. Kantůrková se nesoustředila na to, co se stalo, nepsala reportáž. Soustředila se na „přítelkyně“, prostřednictvím nich popisovala prostředí věznice, poměry, jaké v ní panují. Popisuje způsob trávení času na celách, objasňuje některé vězeňské pojmy, např. moták, kůň apod. Rovněž poukazuje na režim v Československu. Autorka v románu popisuje především vlastní pocity, myšlenky, vzpomíná na své spoluvězeňkyně. Nezabývá se pouze důvodem jejich zadržení, ale zaměřuje se na jejich životy, povahu. Autorka si nic nevymyslela, z útržků vytvořila literární celek. Sama se považuje za autorku objektivizující, má zábrany se příliš odkrývat.⁶⁵

Můžeme tvrdit, že cílem Kantůrkové při psaní románu nebylo to, abychom hodnotili samotnou autorku, její chování a postoje, ale to, aby autorka zachytila podstatu jednotlivých postav a tehdejších vězeňských poměrů. Nevytvořila kroniku či deník, napsala román na základě konfliktů a dramatických příběhů, jejichž hlavním „tahounem“ a nositelkou byla Helga.

---

⁶⁵ NYKLOVÁ, Milena. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006.

ZÁVĚR

Celá práce je zaměřena na osobnost Evy Kantůrkové, na její nejznámější knihu *Přítelkyně z domu smutku*. První část je věnována životu spisovatelky. Seznamujeme se zde s jejím dětstvím, na které měla vliv především její matka a babička. Za zmínku stojí rovněž spisovatelčino druhé manželství, které se promítá do samotné, již zmíněné knihy. Své první novinářské a spisovatelské zkušenosti získává Kantůrková jako mladá žena v deníku *Mladá fronta*. V první části se také dozvídáme o členství spisovatelky v komunistické straně, což nebylo v rodině Kantůrkové ničím novým a zvláštním. Na základě vývoje názorů strany spisovatelka ze strany vystoupila. V části se následně setkáváme s příčinami zatčení Kantůrkové, je popsán průběh událostí, které předcházely zatčení, důvody a okolnosti vzniku knihy *Přítelkyně z domu smutku*. Poslední podkapitola první části se dotýká období převratu, který ovšem spisovatelka nepokládá za výraznou změnu.

Druhá část práce je věnována bibliografii Kantůrkové, knihy jsou seřazeny chronologicky dle jejich vzniku. Každé dílo je stručně charakterizováno. Na způsob tvorby Kantůrkové mělo vliv několik událostí: dětství, členství v komunistické straně. Na základě toho si spisovatelka vybírá témata, která jsou s jejím životem úzce spjata.

Samotný život Kantůrkové je velice pestrý a zajímavý. Dětství prožila poměrně netradičním způsobem, poté se zaměřila na spisovatelskou a novinářskou činnost. Na základě soudobého režimu se ocitla na seznamu zakázaných autorů. Proto začala tvořit jak v samizdatu, tak v exilu. Podepsáním Charty 77 jen potvrdila svůj nesouhlas proti moci ve státě. Důležitým se pro Kantůrkovou stal rok 1981, kdy byla za podvracení republiky zatčena. Tyto události potvrzují, že Kantůrková byla a stále je silnou osobností, v současné době považovanou za jednu z nejdůležitějších spisovatelek Československa. Své názory a přesvědčení nezměnila ani pod silným nátlakem, jaký jí přinesl režim. Na seznamu děl má desítky úspěšných knih, které jí přineslo nejedno ocenění.

Poslední část práce je zaměřena na interpretaci románu *Přítelkyně z domu smutku*. Setkáváme se zde s osudy dvanácti žen, které měla Kantůrková možnost ve vězení poznat. Kapitoly jsou rozděleny a nazvány právě podle samotných spoluvězeňkyň. Domem smutku je myšlena budova ruzyňské věznice, kterou spisovatelka popisuje velmi pochmurně, pesimisticky. Klíčovou je interpretace ženských postav. V podkapitolách se seznamujeme

s autorčíným pojetím postav, charakteristikou žen, doplněné o mé vlastní názory a chápání spoluvězeňkyň. Z interpretace můžeme usoudit, že se jednalo o ženy či dívky, které byly ke svým činům a pobytu ve vězení předurčené. Pocházely z rodin alkoholiků, z rodin, kde samotní rodiče byli věznění, vyrůstaly v dětském domově. Vězení braly jako součást života. Každá z postav byla něčím zvláštní, výjimečná. Některá svým osudem, jiná svým specifickým chováním. Kantůrková přiznává, že stěžejní postavou byla Helga. Nejbližší osobou se pro autorku stala Denisa, se kterou si utvořila blízký a důvěrný vztah.

Spisovatelka vytvořila román, který je specifický svou otevřeností. Kantůrková popisuje poměry ve věznici, chování dozorců, okrajově líčí zákeřnosti soudobého režimu. Kniha vyšla v samizdatu a exilu nejen česky, ale také anglicky a francouzsky. Jako první získala cenu Toma Stopparda. Román je velice poutavý, na základě příběhů rovněž napínavý.

Cíl práce, který byl v úvodu stanoven, byl splněn. Práce byla věnována interpretaci románu a interpretaci ženských postav, která posloužila k hlubšímu pochopení událostí, přiblížila nám okolnosti a průběh života ve věznici, umožnila nahlédnout do spisovatelčina života. Pozornost byla také zaměřena na život a dílo Evy Kantůrkové, byly popsány stěžejní události spisovatelčina života, zazněly důvody vzniku knihy Přítelkyně z domu smutku.

SEZNAM LITERATURY

- [1.] Dědička tradice. Literární noviny 1993, č. 27.
- [2.] Eva Kantůrková. *Česká televize* [online]. 2008 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/308295350470009-ctenarsky-denik-eva-kanturkova-pan-veze/>.
- [3.] Eva Kantůrková, Sešly jsme se v této knize. Literární noviny 1992, č. 25.
- [4.] Eva Kantůrková. *Slovník české literatury* [online]. 2006, 4. 11. 2007 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=765>.
- [5.] HAMAN, A. *Úvod do studia literatury a interpretace díla*. Jinočany: H&H, 1999. 179 s.
- [6.] JANOUSEK, P., et al. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV, 1969-1989*. Praha: Academia, 2008. 549 s.
- [7.] JANOUSEK, P., et al. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV, 1969-1989*. Praha: Academia, 2008. 977 s.
- [8.] KANTŮRKOVÁ, E. *Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná*. Brno: Host, 2005. 177 s.
- [9.] KANTŮRKOVÁ, E. *Památník*. Praha: Český spisovatel, 1994. 289 s.
- [10.] KANTŮRKOVÁ, E. *Přítelkyně z domu smutku*. Praha: Československý spisovatel, 1990. 282 s.
- [11.] KANTŮRKOVÁ, E. *Sešly jsme se v této knize*. Praha: Toužimský & Moravec, 1991. 196 s.
- [12.] KANTŮRKOVÁ, E. *Záznamy paměti*. Praha: Hynek, 1997. 330 s.
- [13.] KANTŮRKOVÁ, E., DUŠEK, V. *Vy nám taky: Momentky života*. Praha: Erika, 2008. 208 s.
- [14.] KANTŮRKOVÁ, E., ZVĚŘINA, J. *Dialog o víře*. Praha: Scriptum, 1993. 78 s.
- [15.] Lidský faktor Evy Kantůrkové. [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/lidsky-faktor-egy-kanturkove-d21-/ln_kultura.asp?c=A120111_160107_ln_kultura_btt.
- [16.] NEWTON, K. *Jak interpretovat text*. Olomouc: Periplum, 2008. 263 s.
- [17.] NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006. 192 s.
- [18.] GALÍK, J., et al. *Panorama české literatury: literární dějiny od počátků do současnosti*. Olomouc: Rubico, 1994. 547 s.

[19.] Pře s Nečasem. Tvar 2001, č. 15.

[20.] Román a pravda. Tvar 1990, č. 42.

[21.] Tři zamilovaní účastníci zájezdu. Tvar 2006, č. 10.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Eva Kantůrková- Sešly jsme se v této knize

Po Ledererových a Hvižd'alových rozhovorech s doma zakázanými či v exilu působícími spisovateli vyšla kniha podobného typu, která se původně objevila v samizdatu v roce 1980. Ve srovnání se jmenovanými novináři byla Kantůrková v určité nevýhodě. Oba rozmlouvali s tvůrčími individualitami, což se nemohlo neodrazit v orientaci i v úrovni jejich dialogů. Kantůrková interviewovala buď manželky těch, které normalizační moc uvrhla do vězení, nebo ženy, jež se samy dostaly s mocí do konfliktu, aniž patřily – až na málo výjimek – k umělecky produktivním osobnostem. Neupadla do jakéhosi disidentského feminismu, zužujícího horizont dané situace?

Takové nebezpečí knihu neohrozilo. Bylo tomu tak proto, že Kantůrková si je plně uvědomovala, jak dosvědčuje nejen závěrečná autorská poznámka, ale vůbec způsob, jímž se ptala, i promyšlené nasměrování otázek. Porozuměla příkazu chvíle, přesahujícímu do budoucnosti: Ne popisovat „vnější slupku aktivit“ vyvíjených Chartou 77, s níž byly dotazované ženy i ona sama spjaty, ale hledat novou hodnotu životní a mravní kultury, která zde vznikala. Zvláštní případ, tato spisovatelka se ctižádostí romanopisce a zároveň se značnou publicistickou a esejistickou vlohou. Jak ukázal nedávno vydaný román Pán věže, v různých oblastech své tvorby Kantůrková dosahuje vskutku různých výsledků... (pek)⁶⁶

---

⁶⁶ Eva Kantůrková, Sešly jsme se v této knize. Literární noviny 1992, č. 25.

Příloha č. 2 - Román a pravda

Smutní a mrtví. – V našem jazykovém povědomí je sousloví „dům smutku“ spjato s představou smrti; říkáme tak domu, v němž právě někdo zemřel. Název knihy Evy Kantůrkové *Přítelkyně z domu smutku* (Čs. Spisovatel 1990) by proto mohl mýlit, kdybychom ji ovšem neznali z exilového nakladatelství Index a kdybychom nevěděli, že autorka do ní uložila svoji vězeňskou zkušenost. Proč však ztotožňuje vězení se smutkem? Jenom proto, že ten, kdo se ocitl za mřížemi, teskní po ztracené svobodě? To by bylo banální a o daném fenoménu by to nic objeveného nevypovídalo. Kantůrková vidí hlouběji. Jako smutek je zde definován základní pocit člověka, který byl přistižen při špatném činu a který, není-li do morku kostí zkažený, je nešťastný, zaskočený – a smutný. Zbaven přirozené sociability, maximálně omezen ve svém intersubjektivním rozměru, a tím podstatně redukován ve svém lidství zakouší „kus smrti zaživa“. To poukazuje k označení „dům smutku“ v jeho původním významu spojeném se smrtí, což pozoruhodně koresponduje s titulem nejproslulejšího díla tohoto typu ve světové literatuře, kde je vězení charakterizováno jako mrtvý dům.

Komunikace proti smrti. – jak v tomto kontextu rozumět výrazu „přítelkyně“, když evidentně nešlo o záležitost volby či spříznění, ale náhody a dočasně nuceného soužití? Pouze v tom smyslu, že spoluvězeňkyně z těžce cely poskytovaly autorce jedinou komunikativní možnost. (Všechnen personál od vacharů až po vyšetřovatele ji samozřejmě neposkytoval, poněvadž vykonával represivní a manipulátorskou funkci, která jakýkoli lidský vztah vylučuje. Chvilkové výjimky jen potvrzovaly pravidlo, v textu doložené výmluvnými příklady „štitivosti“ strážcům vůči vězňům). Neustálé ponižování, normalizační vězeňskou praxí, propracované k dokonalé metodičnosti, odkazovalo – co do otevření se druhému člověku – hrstku nešťastnic na sebe navzájem. Nezáleželo na provinění, ať skutečném a z mravního hlediska nepochybném, nebo tehdejší justicí nadměrně zveličeném či dokonce účelově vykonstruovaném. Stávaly se družkami nerozdílně zasaženými morovým „dechem znicotnění“. Ač přišly z nejrůznějších míst, ač se svým zázemím a dosavadním způsobem existence jakkoli odlišovaly a občas i zle znesvářily, nemohly nebýt „přítelkyněmi“, třebaže si toto slovo ponechává v konkrétních souvislostech poněkud ironickou příchut'. Hrozbě nicoty však nelze čelit jinak než komunikací; možná že peklo jsou ti druzí, jak praví filozof, ale s nimi – dodejme – je snesitelnější.

Vhled do doby. – Disidentská spisovatelka mezi dívkami a ženami z temných koutů společnosti, někdy až z jejího nejspodnějšího dna, sdílející s nimi bědné vězeňské živoření – co z této extrémní situace vytěžila, jak se s ní tvořivě vyrovnala? Víc než desítka neobyčejně výrazných portrétů, nebo spíš psychologických studií svědčí nejen o pozorovatelské schopnosti zkušené prozátěrky. Kantůrková dokázala vcítit se do jejich pošramocného nitra i uchovat si odstup nezbytný k vypravěčskému zpředmětnění; díky tomu za těmito zkřivenými osudy zahlédla příznaky sociálního marasmu v jeho krajně patologických projevech. Její „přítelkyně“ někdy teprve na začátku či uprostřed dráhy směřující nezadržitelně dolů, jindy už „voražené“ do tvrdosti nejvyprahlejšího cynismu, přímo nebo nepřímě poznamenal úpadek našeho světa. Ne snad, že by leckterá v sobě neměla geneticky zakódovanou dispozici ke zlu či aspoň přebujelé egoistické sklony; životní okolnosti jako faktor do značné míry určovaný sociálním klimatem v nich tyto neblahé možnosti posilovaly, natož pak vězení, lživě vydávané za nápravný ústav, které je ve skutečnosti zdatně rozvíjelo. „Strašlivý lidský vesmír“ jenž se před autorkou rozevřel, znamená neakcentovaný, ale reálně platný pohled do propastí doby.

Román a pravda. – Kantůrková nezastírá šok, jakým pro intelektuálku a ženu jejího životního stylu bylo setkání s vězením (přesněji řečeno s vyšetřovací vazbou, v níž strávila zhruba rok, aniž ji postavili před soud). Nevyhýbá se brutálním až odpudivým věcem, kterým musela přivyknout, a nepodává je v rukavičkách. Přitom všem není vypravěčský subjekt vysunován do popředí, neboť funguje jako spoluúčastný svědek objektivující nejen vlastní zážitek. Komunikace s „přítelkyněmi“ odvrátila hrozbu podlehnutí odlidštěné mašinérii a zároveň zpevnila vůli k pravdě jako stimulans tvorby. Vznikla kniha, o které lze říct, že se přiřazuje k dílům, jež sdělují cosi podstatného o člověku trýzněném teroristickými excesy našeho století. V domácích literárních souvislostech připomíná Studené slunce J. Muchy, výpověď pobytu v jáchymovském lágru, vydanou před dvaadvaceti lety. Tam stejně jako zde romanopisecká konstrukce ustoupila tlaku bezprostředního prožitku. Ta nesignalizuje tzv. konec románu, čas od času strašící nesofistikované teoretiky: román – pravda svým odhodlaným záběrem do reality přispívá k regeneraci románového žánru vůbec.⁶⁷

MIROSLAV PETŘÍČEK

---

⁶⁷ Román a pravda. Tvar 1990, č. 42.

Příloha č. 3 – Bibliografie Evy Kantůrkové

Jen si tak maličko povyskočit (1966)
Smuteční slavnost (1967)
Po potopě (1969)
Nulový bod (1970)
Pozůstalost pana Ábela (1971)
Člověk v závěsu (1977)
Pán věže (1979)
Sešly jsme se v této knize (1980)
Černá hvězda (1982)
Dialog o víře (1984)
Přítelkyně z domu smutku (1984)
Člověk v závěsu (1988)
Sen o zlu (1990)
Jan Hus (1991)
Pán věže (1992)
Památník (1994)
Valivý čas proměn (1995)
Záznamy paměti (1997)
Zahrada dětství jménem Eden (1998)
Nejsi (1999)
Nečas (2000)
Nečasův román (2002)
Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná (2005)
Most přes dlouhou řeku (2006)
Démoni nečasu (2007)
Vy nám taky: momentky života (2008)
Doteky (2009)
Tati! (2010)
Nečekej, až zajde slunce (2011)

Scénáře:

Bratr Žak
Hospoda U Tří nevěst
Člověk v závěsu
Ceremoniář
Smuteční slavnost
Přítelkyně z domu smutku
Pravda o smrti Pavla Wonky
Jan Hus⁶⁸

---

⁶⁸ NYKLOVÁ, M. *Pravda a báseň Evy Kantůrkové*. Praha: Baronet, 2006.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jana Blahutová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Interpretace románu Evy Kantůrkové Přítelkyně z domu smutku
Název v angličtině:	The explication of the novel Přítelkyně z domu smutku by Eva Kantůrková
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na interpretaci románu Přítelkyně z domu smutku. První část práce je věnována autorce knihy. Je zde popsán její rodinný a profesní život, způsob tvorby a vlivy na tvorbu. Podstatná část patří příčinám, které předcházely zatčení autorky a s tím spojený vznik románu. Druhá část práce je zaměřena na interpretaci románu a ženských postav, které jsou v knize klíčovými.
Klíčová slova:	Eva Kantůrková Román Přítelkyně z domu smutku Věznice Ruzyně Interpretace románu Ženské postavy
Anotace v angličtině:	Bachelor work is focused on the interpretation of the novel Přítelkyně z domu smutku. The first part is devoted to the author of the book. In this part is described her home life and professional life, the way of creation and the influences on her creation. The essential part is dedicated to the causes, which preceded arrest of the author. It's associated with the formation of the novel. The second part is focused on the interpretation of the novel and the interpretation of the female

	characters, they are very important in this book.
Klíčová slova v angličtině:	Eva Kantůrková The novel Přítelkyně z domu smutku Rozumně prison Interpretation of the novel Female characters
Přílohy vázané v práci:	Eva Kantůrková – Sešly jsme se v této knize Román a pravda Bibliografie Evy Kantůrkové
Rozsah práce:	43 stran
Jazyk práce:	čeština